

شورا

ایکنچی ییل

عدد ۲۰ * سنه ۱۹۰۹

۱۹۰۹ ۲۰

اورنبرغده اون بیس کونده بر حقیقان اربی
فنی و سیاسی مجموعه در

مندرجه سی :

ابن بطوطه . ۸ نچی عمر

هجری اسلام علیاسندن
و بیوک سیاحلردن در .

قرآن . تفسیر . اجتهاد .
محمد خنقی مظفر .

دین و علوم طبیعیہ .
(ع . بطل)

ترکی تیل .

روحسز عالم . III

عبدالکریم سعید اورگنج .

آنا و آنانک حقی

ق . اگرچی .

تیمرنک کتبخانه سی .

محمد ک . (روسچہ دن ترجمہ)

باشقردلر م . هادی .

«قادین» می ، «خاتون»

می ؟ لغوی بر مطالعه .

مواده او چوب یورو . II

(ع . ف .)

اشعار :

«عجبا چیقما می ؟» ا . فیضی .

«مین و خیال» م . غفوری .

تربیه و تعلیم .

«نما کی ننگ یا لارغه تأثیری»

ع . د .

مراسله و مخابره

قرن ، آلابوغا ؛ پیتر و فسکی

هم بخارادن .

تقریض : هند ایلی . عقود -

الجوهر . احادیث قدسیه .

متنوعه : قوستانای شهری .

● مرجوم ابوالنصر القورصاوی

لنگ و فاتنه یوز ییل طولو .

ساختالینده اینجو بایلغی .

قرق غرتہ و ژورناللر . عرب

تیلی و قاموس کتابی و غیر یلر .

اورما کوچ فنی حکایه .

تیل یاریشی . III

کتاب ، غزله و ژورناللر

اوقومق حفتده . . . . .

.....

« حاجیلره معاونت جمعیتی » ادارهسی طرفندن اعلان

بوسه آوغوست ۱۹ - نده قریمگ آق مسجد (سیمفر و پول) شهرنگ قریم مفتیسی حاجی عادل میرزا قاراشایسکی ننگ ریاستنده بولوناراق « حاجیلره معاونت جمعیتی » ننگ رسم کشادی اتعقاد ایلدی. رسم کشادده تاور بچسکی ولایت غوبرناتور، ریتسه غوبرناتور، دوان ریانلرک ولایت رئیس، ولایت زمستواسی رئیس و قریمگ شهراری و قریه لرندن طولانان بوزدن زیاده ذوات موجود ایدیلر.

« حاجیلره معاونت جمعیتی » تاسیسنلن مقصد بیچاره حاجیلره هر درلو مادی معنوی یاردمه بولونوب حاجیلرک حقوقنی و انسانیتنی منافع ایتمکدر. بوننگله برابر جمعیتک ادارهسی: (۱) مکمه مکرمه و مدینه منوره یه عزیمت ایدیه جک حاجیلره هر چشید معلومات یتشدرمک ایچون هیئتلر (بیور و) تشکیل ایدیه جکدر؛ (۲) حاجیلره بولده قلاغورلک ایتمک ایچون دلیل (پراوادیگ) فرقلری تشکیل ایدیه جکدر؛ (۳) حاجیلر ایچون خانلر تنظیم ایدوب بو خانلرده فقرا حاجیلر ایچون یاتاق مکانا ایدیه جکدر؛ (۴) حاجیلری کوتورمک حقتده پاراخود صاحباری و دیمیر یول ادارهسی ایله مقاوله لر یاپاجاقدیر، خسته حاجیلره یاردم ایدیه جکدر؛ (۵) حاجیلرک عزیمتنی نظامه قویوق ایچون نامورثنا، قارانتینا و سائر یرلرده حاجیلرک حالنی یگیلشدرمک ایچون حکومته عزیزلر و یره جکدر، (۶) پاراخود قامانیه لری وغیری کیمسه لر طرفندن حاجیلرک آلدانلما ماسنه و قینانلما ماسنه غیرت ایدیه جکدر.

« حاجیلره معاونت جمعیتی » ننگ ادارهسی (پراولینییه سی) قریمگ آق مسجد (سیمفر و پول) شهرنده بولونوب فیئودوسییا (کفه) شهرنده جمعیتک محلی هیئت (قومیئاسی) بولونویور. روسیه ننگ هر یرندن چه غیته اعضا قبول اولونویور. حقیقی اعضا یازلیق حقی سموی اوچ روبلدر. اداره ده اعانده قبول ایدیلیر.

اداره رئیس: قریم مفتیسی حاجی عادل میرزا قاراشایسکی

رئیس معاونی: س. س. قریم

خزینه دار: حاجی سلیمان بیتولایوف

سقره تارلر: رشید مهدیوف

س. س. و. قانستانسکی

جمعیتک حقتده هر چشید معلومات آلمق ایچون و جمعیتک یاردمینه محتاج اولانلر ایچون مراجعت و اعضا و برگوسی هم اعانه بوللاماق ایچون آدرس:

г. Феодосія (Крымъ) Въ комитетъ попеченія о паломникахъ мусульманахъ.

یگی آچلمش « وقت » مطبعه سننده

هر تورلی کتابلر، خط و اسچوط بلانقلری، کانویرتلر، طوی و ضیافت ایچون زاپیسکلر، تبریک هم ویزیت کارتچکلری نفیس و گوزل روشده بیک ارزان حق ایله اشلنه در. و چیتدن صورتوچیلرغه تیز وقتده اشله نوب یبارله در.

آدرس: Оренбургъ, Типографія „ВАКТЪ“

اكتوبر ۱۵ ۱۹۰۹

۱۳ شوال ۱۳۲۷

شورا دىلر والو غ حادى لىر

ايكنچى بر چيىتنه واروب چيقو چيلر آز اولماز ايدى. مثلا ابن بطوطه دن مقدم، اندلس عالمرندن ابو حامد محمد بن عبد الرحمن الاندلسى ۵۲۹هـ «بلغار» شهرينه كلوب شول وقتنه بلغارده قاضى اولوب طور وچى و بلغار حقنده تاريخ تاليف ايدوچى يعقوب بن نعمان البلغارى ايله كورشمشدر. بوندىن صوك ابو عبدالله بن عبد الرحيم بن سليمان، اندلس ولايتنده اولان «غرناطه» شهرندن ۵۳۰هـ بلغارغه كلوب بو هم مذكور قاضى ايله صحبت ايتمش و بوندىن چيقوب باشقردلر آراسنده سياحت ايدوب يورمش و اوشبو خصوصه «تحفة الالباب و نخبه الاعجاب» اسمنه بر اثر يازمشدر (كنديسى ۵۶۰ تاريخندن صوك وفات ايتدى). ابن بطوطه كنديسى اسكندريه شهرنه كورشدىكى برهان الدين الاعرج نام ذاتك : «طوغمه لرهن فريدالدين بوكونده هندده، ركن الدين زكريا سندده، برهان الدين چينده» دبه سويلادىكنى و سياحت وقتنده بونلرنك هر برينى كوردىكنى روايت ايدىدر. اوشانداق «باليكسرى» شهرنده عبدالله المصرى اسمنده بر سياح كوردىكنى و اوشبو سياح آنچى

ابن بطوطه

اوزون وقت سياحت قىلوب حتى بزم اوشبو مملكتنه قدر كيلوچى و جغرافيا فنينه خدمت ايدوچى اسلام عالمرينك برى ابن بطوطه در. بونك اسمى محمد بن عبدالله (۱) بن محمد اولوب كنيه سى ابو عبدالله ولقبى ده شمس الدين ايدى. يراق بابالردن برينه نسبت ايله اولسه كرك «ابن بطوطه» ديه شهرت بولمشدر. «مراكش» شهرينك اسكله سى (پرستانى) اولان «طنجه» شهرنده ۷۰۳-۱۳۰۴ تاريخى رجب (فيورال) آينده دنياغه كلوب، معلومات كسب ايتمك و دنيا كوروب يورمك قصديله ۲۳ ياشنك وقتنده ۷۲۵-۱۳۲۵ نچى ييل ۲ نچى رجب (اييون) ده سياحته چيقدى.

اوشبو عصرلرده اسلاملرده علم وغيرتلىر فونلى اولديغندن هر نه قدر سفر سبيلرى آغر ايسه ده دنيا گيزوب يور وچيلر، بر كره سينك بر چيىتندىن

(۱) اوشبو عبدالله «دايرة المعارف» دن توشوب قالمش «قاموس الاعلام» ده آنگا متابعت ايلامشدر.

مملکتیز و بابالرمز حقندہ یازمش معلوماتلری بزم ایچون شول در جہدہ مہمدرکہ ہر سطر ی دکل بلکہ ہر ہر سوزی ہر آلتون بہاسینہ مقابل اولور (۱)۔

اصل سیاحت نامہ سی « فاس » شہرندہ وایکنچی ہر روایتہ کورہ « مصر » دہ صافلانوب طوردیغی سویلانور ایسہدہ آوروپالولر طرفندن کوب غیرتار صرف ایدلنوب ایزلانیدیکی خالدہ ہنوز نابلمامشدر۔ آنچق مختصرینی سیاہلردن بورکھارت (۲) تابوب انکاترہدہ « قامبریج » شہری مدرسہ عالیہ سینہ ہدیہ ایتمشدر۔ ایکنچی ہر نسخہ سینی دہ فرانسرار مصردن تابوب ۱۸۵۳ نچی ییلدہ کندی لسانلری نہ ترجمہ ایتدرمکلہ اصل متنی ایلہ برابر ۵ جلدہ ۱۸۵۹ تاریخندہ « پاریز » دہ طبع ایتدرمشلردر۔ صموئیل لی اسمندہ ہر قسیس طرفندن ۱۸۳۸ نچی ییل انکلیز لسانینہ و صوگرہدہ آوروپانک ہر ہر لسانلری نہ ترجمہ ایدلمش و ہر ہری دفعہلر ایلہ باصلوب تارالمشدر۔

« تحفة النظر فی غرائب الامصار وعجائب الاسفار » اسمندہ اولان اوشبو مختصر، فاس حکمداری متوکل علی اللہ امری ایلہ فاس عالم لرندن اولان محمد بن محمد بن احمد جزئی کلبی طرفندن، ابن بطوطہ ننگ سلامت وقتندہ اختصار ایدلمش و ۷۵۷ تاریخندہ تمام اولمشدر۔

ابن بطوطہ ۷۳۴ نچی ییل اورتالرنندہ « سینوب » شہرندن کویہہ کہ اوطوروب قارہ دگردن فریم ولایتنہ چیقدی۔ بو وقتندہ فریم ولایتنی محمد اوز باک خان طرفندن قویلمش تولکی تیمر میرزا ادارہ ایلر ایدی۔ « کرچ » و « کفہ »

چین ایلہ سرنیدیب جزیرہ سندہ، اندلس ایلہ سودان مملکتندہ یورمادیکنی حکایت ایلر۔ دیمک بو کیمسہ ہم بلغار و دشت قپچاق مملکتارندہ یورمش اولدر۔

ابن بطوطہ، حجازہ واروب حج ایتدیکی صوگ سوربہومصر، ایران و آناتولی مملکتارندہ یوردی۔ فریم ولایتنہ چیقوب دشت قپچاق مملکتنی، استانبول و بلغار شہرلرینی زیارت ایلادی۔ بوندن ایسہ بخارا و خوارزم شہرلری آرقلی ہندستانہ واردی و آندہ «دہلی» شہرندہ ہر مدت قاضی اولوب طوردی۔ بوندن ایسہ ایلچی اولہرق چین ایمپرا۔ طورینہ سفر ایتدی و اوشبو سفرندہ مالابار، مالایو، سیلان جزیرہ لرنندہ یوردی۔

اوشبو روشدہ ۲۴ ییللر سیاحت ایتدیکی صوگ وطنی «طنجہ» شہرینہ فایتدی۔ ہر آز مدت طوردیغی صوگ تکرار سیاحتہ چیقوب اندلس (بوکونگی اسپانیا) دہ، فرانسنہ ننگ بعض ولایتلرنندہ طواف ایتدی۔ بوندن «طنجہ» غہ فایتوب اوچونچی دفعہ اولہرق تکرار سیاحتہ چیقوب صحرائ کبیر آرقلی اوتدی و سودان مملکتلرنندہ، آفریقاننگ اورتالرنندہ و شمال طرفلرنندہ طولاشدی۔ خلاصہ: ابن بطوطہ بتون عمرینی سیاحتہ کچروب عہوما اسلام مملکتلرنی اقتاروب یورمش و مجھول اولان پک کوب ولایتلرنی، شہرلرنی تابوب بونلر حقندہ خبر ویرمش و بو طوغرودہ مفصل صورتندہ ہر سیاحت نامہ ترتیب ایتمشدر۔ گرچہ شول عصر عادتینہ کورہ سیاحت نامہ سینی انتقادسز، محاکمہ سز یازمش و ہر ہر ایشندیکی شیلرینی قبول ایدوب درج ایلامش ایسہدہ غایت اہمیتنی، دشت قپچاق و ترکستان طرفلرنندہ اولان سیاحتلری مغوللر (تانارلر) حرکتنہ مصادف اولدیغندن بو طوغرودہ اولان خبرلری فوق العادہ قیمتیلدر۔ خصوصاً قارہ دگردن فریم ولایتنہ چیقدیغندن صوگ

(۱) ابن بطوطہ خبرلری حقندہ ابن خلدون ہر

قدر تردد کوسترمکدہ در۔ ج ۱ بیت ۸۹۔

(۲) اسویچرلی ہر سیاح اولوب ۱۸۱۷ دہ وفات ایتدی۔

صورتك حكایت ایلر (۱). سوكره دینور: «رمضان شریف ۲۸ نچی کون ایدی محمد اوز باك خان حضورینه «بیش تاغ» غه قایتدق ورمضان عیدینی ده شونده اوقودق».

ابن بطوطه نك فاره دگزدن قریم ولایتینه کردیکندن اعتبارا مملکتیزده یوروب تکرار چیقوب کندیکینه قدر اولان یری سیاحت نامهده یکرمی بیت مقدارنده اولور. ایشته اوشبونى آیروب آلوب کندى تلییزگه ترجمه ایدرگه واصلینی ده خصوصاً علم شخصیلرنی آوروپاده طبع ایدلمش نسخه لر ایله مقابله ایدوب توزانرگه و سوكره دن اصلی ایله ترجمه سینى برلکك باصدرغه نیوشلیدر. ابن بطوطه سیاحت ایتدیکی وقتنك خریطه سینى نوزوب، ابن بطوطه یولینی آیروم نوسلی بویا و ایله کوستروب کناپ یاننده باصلنسه بو اثر غایت قیمتلی خزینه اوله چقدر. اوشبو خدمتنی برر برر آدم لر ایچون اشلامك قولایسر اولسه بر قاچ آدم برلکده اشلامکری آغر اولماز. ولو آغر اولسون، بو طوغروده صرف ایدلمش عمرلر، بایلقار معنوی و مادى جهتلردن ایکی اوچ الوشى ایله کیرو قایتورلر. برکون اولور بو خدمتنی روسلر اشلیه چکلدر. فقط بونلره قدر اوزمز اشلا ر اولسه ق ضرر اولماز ایدی. مشهور کتابچیلر مز اتفاق ایله حرکت ایتسeler مأمولنك فوقنده بر خدمت میدانسه چنقا چغنده شبهه یوق.

ابن بطوطه، اورینك وطن اصلبسی اولان «طنجه» شهرینه قایتدیغى صوكت ۷۶ یاشلرینه ایرشوب ۷۷۹-۱۳۷۸ تار یغنده وفات ایتدی.

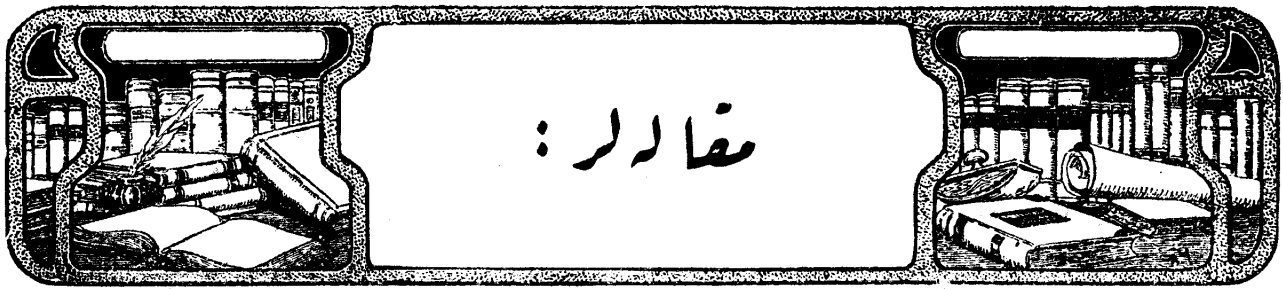
(۱) ابن بطوطه نك قارانغو مملکت دیه غایت اهمیت و یروب سویلادیکی مملکتلر، بو کونگی قاتقه و بیرم شهری اورنلرنده، غلازوفسکی اوبازلرده اولان خلقلردن باشقه دگلر.

شهرلرندن کچوب «ماجار» (۱) شهرینه و آندن ده «بیش تاغ» (پیتانی غورا) آرفلی «سرای» و «بلغار» شهرلرینی زیارت ایتدی. محمد اوز باك خان اوزرینه ملاقات ایدوب خانونلری حضورلرینه ده قبول ایدلدى.

«بلغار» غه سفری حقدنه ابن بطوطه کندیسى: «بلغار شهرنده تون قسقه لغینی ایستمشیدم، بونی اوز کوزم ایله کوره سم کلدی. اوشبو آرزومنى محمد اوز باك خان حضرتلرینه عرض ایتدی کمده خان، بر آدمنى و یروب بزنى بیاردی. «بیش تاغ» «بلغار» آراسى اون کونلك مسافه در. «بلغار» شهرینه واردق. اخشام نمازی اوقوب انظار قیلوب اوطوردیغمزده یاستو نمازینه اذان اوقولدى. یاستو، تراویح و وتر نمازلرینی اوقوب تمام ایتدی که زده تاك ایتدی. تون اوشبو درجه ده قسقه اولور ایمش. بلغار شهرنده اوچ کون طوردق» دینور. اوشبو ۷۳۴-۱۲۳۴ نچی ییلنك رمضان باشى ۳۰ نچی آپریل (۶ نچی مای) غه تصادف ایتد. یکندن ابن بطوطه بلغارده ائك قسقه تونلرنى مشاهده ایتمش اوله در. فقط یاستو، تراویح و وتر سوکنده سحر آشارلق وقت تابلدیغى ده انکار اولنماز.

بوندن صوكت ابن بطوطه، بلغار شهرندن فرق کونلك مسافه ده اولان قارانغو مملکت که وارغه قصد ایدوب ده، سفر پک زحمتلی اولمغله بونك برابرینه کل چك فائده آز اولدیغندن، خلقلر بوز! وستلرندن انلر بیگوب یوردیکلرینی و قا- رانغو مملکتک سودا ایدوچیلر نك کورلما دیکلرینی، جنلرمی انسانلرمی ایدیکلری بیلنمادیکنی قزقلی

(۱) بو شهر سوكره دن خراب اولمشور. ماجار قومینك اوشبو یلردن هجرت ایتدیکلرینی ظن ایدنلر وار.

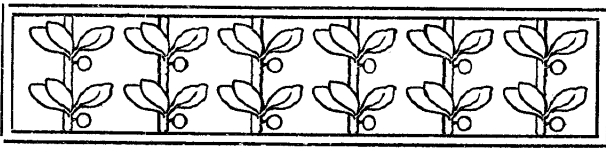

قرآن. تفسیر. اجتهاد

کلام الله نی تدبر و تفکر ایله اوقونڭ لزومی بر عصرغه گنه خاص دگلدر. هر عصرده تدبر و تفکر لازم. آنلارغه طرشولازم. آکلادقڭ ایله عدل لازم. بز همیشه قرآنڭ لفظندن اوتنه آلمیمز. مدرسه لرمزده همیشه علوم قرآن اوقولمی. سعادت دارینمزگه کفیل بولغان کلام اللهغه همیشه اهمیت بیرلمی. معلم و متعلملرنڭ نظرلری تفسیر کتابلرینڭ قاطرغاسی آراسنه محصور قالو تدبر، تفکر دگل، تقلیددر. تدبر و تفکر حریت افکار ایله اولور. کتابلر قاطرغاسی آراسنه محصور قالغان علم هیچ بر وقت حقیقی علم اولماز. بزم قرآنڭک نظرمن اولورسه مشهور تفسیرلره مراجعت قیلوب متداول کتابلرنڭ عبارتلرینی تأیید ایچونگنه اوله در. بزم متداول کتابلرمنی بر اصل اعتبار قیلوب قرآننی شوکا ایارتورگه طرشه مز. قرآنده لایقیله تفکر قیلو-چیلرنی زندیق صانیمز. بز عقلنی اعتبارسز برشی صانیمز. عقل صحیح، نظر شریعتده هر شیگه مقدمدر. بزم متداول کتابلرمن کتاب الله نی فویدرمق ایچون چغارلمشلمی؟ هیچ یوق. آنلر بارده سلفلرده گی حریت افکارڭ ثمره سیدر. بز اول کتابلرنی سو استعمال ایتدک. آنلرغه بعضاً آزغنه مخالف کورلگان آیت حدیثلری تأویل یا تعریف ایدر اولدق. بعض ماده لرده آیت حدیثلردن باشقه چه آکلاوچیلرنی تضلیل

و تکفیر ایدر اولدق. اویلاب قاریق اسلاف یولی بومیدر؟ اسلاف اوزلرینه اتباعنی لازم کوروب آیت حدیثلری ترک ایله بیوردیلرمی؟ معاذ الله هیچ یوق. امام اعظم حضرتلری: «حدیث منسوخلگی معلوم بولمغانده فقیهنڭ فتوی سندن توبان دگلدر» دیمشدر. امام احمد حضرتلری: «بنم قارشمدن ضعیف حدیثده اقوال رجالدن سوکلی» دیمشدر. امام شافعی حضرتلری امام مالک حضرتلری و باشقه کبار علماء اسلام هر قایوسی شول یولده سوزلر سویلامشدر. بزنی جهالت، تقلید هر جهتن استیلاء قیلدی. معروف کتابلر مشهور روایتلردن باشقه هیچ شی ایله اعتراف ایتماز اولدق. کتاب الله نی، حدیث رسولی، آثار سلفی ترک قیلوب جوابسز شبهه لر، چیکسز اختلافلر ایچنده حقیقت ضائع بولغان متأخرین طرفندن تألیف ایدلگان کتابلری قبول ایتدک. وقایع غیر متناهی اولسه ده بعض احکام اختلاف زمان ایله مختلف اولسه ده بزهر مسئله یی هر واقعه یی حتی الڭ عادی شیلری ده مذکور کتابلرنڭ صحیفه لرندن آفتاروب تابلهماز ایسه انکار ایدر خلاقی تابلسه قیامت لر قوپارر درجه سنده فتنه ایقاع ایدر اولدق. بزه لازمدر هر اشمزی کتاب سنت ایله اولچمک «اتبعوا ما انزل الیکم من ربکم...» عادات قدیمه، خرافات، اساطیر یونانیه ایله شریعت مطهره یی بلچراتمق بیوک جریمه در. بونلر بارده تقلید بلاسیدر. کتاب الله نڭ الڭ شدتلی صورتده نهی

حمایه تفسیر بالرأی میدر؟ یوقسه رأی نی قرآندن
آلو تفسیر بالرأی میدر؟ تفسیر نفس قرآن
کبی مسموع و منقول، توقیفی دگل. حضرت
رسول ابن عباس حضرتلرینه «اللهم فقهه فی الدین
وعامه التأویل» دیهش. «لعلمه الذین یستنبطونه»
قول شریفی هم اهل علمگه استنباطنی اثبات ایدوب
تفسیرنک توقیفی اولماون بلدر مشدر.
«بچاق خطیبی محمد حنفی محمدجان مظفر».

دین و علوم طبیعییه

صوگ یلدرده بزده، مدرسه شاگردلری،
استاذلری آلدینه چیقاراق: «بزلرگه علوم دینیه
ایله برابر، بزلرنی دنیادن خبردار، و دینمزه
بصیرتلی اولمغه یاردم ایده چک فنون جدیده ده
اوگره تدریکز!» دیدیلر. چونکه آنلر بیک یاخش
بله لر ایدی که، بر طاقم فقه کتابلری و لسان
بلمگه هیچ بر تورلی یاردملری تیمگان عربچه
نعو و صرفلر، و اسخولاستیقده دن عبارت کلام
کتابلری ایله گنه اوغراشمقدن نه دنیا و نه ده
آخرت ایچون بر فائده چیقمايه چقدر.

شاگردلرنک بو حقلی طلبلرینی بعض استاذلر
طسکلا دیلر و بعضیلری آنلرنی فتنه چیلرعد ایدوب
مدرسه لردن سوروب چقاردیلر. شوندن صوگ
ملالریمز آراسنده بو توغریده خیلی مناظره لرده
اولدی. بعض ملالر: «بزم مدرسه لریمز علوم
دینیه مدرسه سیدلر، آنلر استانبول و مصرنک
جامعلری قیلندن گنه اولوب، آنلرده صرف
علوم دینیه اوقولوب، فنون جدیده کورتورگه
یارامی» دیدیلر. و بعضیلری، قرون وسطاده غی
قاتولوق پاپاسلری اوخشاشلی: «فنون جدیده

ایتدیکی شینک بر سیده تقلیددر. «واذا قیل لهم
اتبعوا ما انزل الله قالوا بل نتبع ما الفینا علیه آباء
نا اولوکان آباؤهم لایعقلون شیئاً ولا یهتدون». .
اخلاق کتابلری «آفات قلبدن بر سیده مجرد حسن
ظن ایله غیرگه اقتدا» دیمشلردر. مجرد حسن ظن
ایله بولمغان اقتدا اوزی عاجزنک اعلم، اورع،
افقه دیب ظن قیلدیغی مجتهد که اقتدا سیدر.
تقلید اکل میته کبی ضرورت وقتنک غنه درستدر.
مجتهد اولمغان کشیگه مقاد اولو لازم دگل. مجتهد
آغر بر معنی ده اصطلاح قیلنسه مجتهد اولوق
ایچون زور شیلر شرط قیلنسه مجتهد ایله مقلد
آراسنده واسطه مستدل اولور. مجتهد منقرض
وعصر اجتهادده منقرض اوشنداق دورت منهبدن
طش عمل درست دگل دیگان سوز بارده کیسه دن
آلنغان سوزلردر. شریعت تکلیف قیلمغان نرسه
ایله تکلیف قیلورغه کمنک حقی بار؟ هر کم کتاب
سنت ایله عمل قیلورغه تیوش. بلمگان مسئله سن
اعلم، اورع، افقه دیب ظن قیلدیغی آدمدن
صورارغه آنک سوز یله یوررگه تیوش. «فاسئلوا
اهل الذکر ان کنتم لاتعلمون». بو آدم کرک
قایو امام اولسون کرک قایوعصر آدهی اولسون
شرعاً آنسی تعیین ایدلما مشدر.

بو زمانده تقلید بر امر و جوپی کبی تلقین
ایدلدر. کتاب سنت که نظر قیلغان آدم یا وجدانن
اوتررگه یا فکرینک خلافن سویلاب وجدانن
تعذیب ایدرگه یا فکرن اظهار قیلوب کافر
زندیق اسمی کوتاررگه مجبوردر. بر آیت خلافی
مشهور تفسیر قیلن دیسه «من فسر القرآن برأیه»
حدیثی یاوه در. رأی ایله تفسیر شولدر که طبعاً
میل قیلغان بر رأیک اولوب شوننی تصحیح ایچون
قرآنی تأویل ایدرسک. رأیک گه قرآنی ایار-
تورسک. اوللاب قاریق عادات طبیعت ثانیه
دیرلر. طبعامیل قیلدیغمز عادتلری قرآن ایله

دینسزلیکگه توشوره در، دین اوگرهته طورغان مدرسهلرده آنلرنی اوقتو، دین گه جنایت بولادر» دیدیلر. بو فکرنی ساخته دین صافلاوچیلر، هر وقت وهر مناسبتا، قات، قات و تورلی عبارتلر ایله ئلی ده یازوب طورالر.

بو یل، تورلی سبیلره مبنی، هیچ برتورلی ترتیب وانتظامغه قویولا آلمانغان، مهم بر مدرسهنی یولغه قویومسئل، سی قوزغالغانه ئلله قایدن، مدرسسه گه برده مناسبتلری بولماغان مبارک ذاتلر کیلوب یتوب، انتریغه لرینک موفق اولق ایچون دخی شول « فنون جدیده » مسئل سینی قازوب چقارغانلر و مدرسسه اشلرنده مهم رول اوینی طورغان بر جنت اوگوزینه: « اول، مدرسسه دینی، آنه فنون دنیویه اوقولورغه یارامی. فنون جدیده دیدیکلری دینسز- لکگه آلوب بارادر. اوقولا ایکن، آز آزغنه بیک اوستدنگنه میراث بولهرلک، قبله طانورلق، دیگان کبکگنه اوقولسون » دیه تلقین ایکنلر ایدی. دیانتلی و بارلق غیرت و همیتنی دین اسلامنک رواج و بقاسینه صرف ایدهن بر محترم ذات ایسه بو خصوصده بنم ایله بر محاوره سنده: « اول مدرسسه ده ئلی فنون جدیده بیک آز اوقولا. دینسز اولور ایچون دگل، دیننی مکمل صورتده آکلاب دینلی بولور ایچون بیک کوب فنون اوقولورغه کیره کدر » دیگان ایدی.

ایندی، انگلیزلرنک ائک بیک اجتماعی و اخلاقی عالم لرندن و اسمی بتون دنیا تیلنده تکریم و تبجیل ایله ذکر ایدلن حکیم « اسپنسر » نک دین ایله علوم طبیعیه آراسنده اولان، نسبت حقنده غی فکرینی یازوب کورسه تمکچی بولام.] « تربیه » آدی اثرینک عربچه ترجمه سینک [۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹ نچی بیتلرندن (۱)] اول آیته:

(۱) « تربیه » نک روسچه ده ترجمه سی واردکه

Воспитаніе اسمنده در.

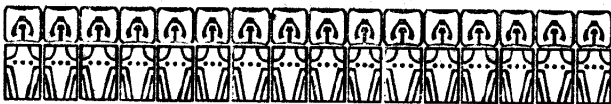
علوم طبیعیه نک دینی تربیه یاغندن ده الوغ اهمیتی واردر. بز بو بیرده « طبیعی » و « دینی » کلمه لرینی عادتده گی طار و قسنقی معنالی ایله آلمیچه ائک یوغاری و ائک کیک معنالی ایله آلامز. درست، علوم طبیعیه، دین اسمینی غصب ایکنان « خرافات » غه قارشیدر. فقط شول خرافات اورتاسنده اورتوانگان دین نک جوهر (حقیقت) ینه برده قارشى دگلدر. سطحی علوم طبیعیه ده، بر درجه یه قدر، دینسزلیک روحی شایع اولسده، طوغری و چن علم، بو چرکین روح دن ی اقدر. پروفیسور « هکسلی »: « چن علم طبیعی و دین بر برینه یاشوب طوغمش ایکی باللا کبدرلرکه، برسی ایکنچیسندن آیرلسه، ایکیسی ده هلاک بولادر. علم دین گه نه قدر موافق اولسه اول قدر رواج طابار و اوسار. اوشانداق دین نکده ترقی و موفقیتی، علم نیکزینه سویه لوی نسبتنده اولادر. بیوک فیلسوفلرنک الوغ اثرلری، ذهنلرینی فکر یوللرینک ائک طوغریسینه یونه لدرگان دین روحینک بیمشلی اولوینه اشانورغه یاریدر » دیه در.

علوم طبیعیه، دین گه منافی اولمیچه، شول علوم نی اوگره نمه و - ایله نه مزده گی کائناتی نیکشرمیچه غافل اوله رق یورو - اوزی دین گه منافیدر. بر کچکنه مثال کورستیم: خلق بر محررنی اثرلری حکمتلی، معنیدار و فائده لی دیب ماقتاب بتره آلمیلر. لکن اوزلری اول اثرلرنی طشقی یاقدن قاراو بلن گنه اکتفا ایتلر و ایچلرنده نهلر اولدیغینی بلور ایچون آچوبقنه ده قارامیلر. آیتسنه زنه ار، بونلرنک اوشبو ماقتاو- لرینک نه اهمیتی واردر؟ ایشته انسانلرنک، کائنات و آنک صانعی قارشوسنده غی حاللری ده اوشبو مثال اوزره، و بلیکه موندن ده نساچار دیهرگه یاریدر. چونکه آنلر اوزلرینک گوزل

صونویمز ایچون توزولگان «قوانین طبیعیه» فائدهلی و بیرک قانونلردر؛ اول قانونلرغه موافق اش قیلو، عالم نك کمال و سعادت باسقچلرندە یوغار یلوینی موجب اولدر. شونك ایچون طبیعت عالمی قوانین طبیعیه گه صار یلا و آنلرنی اعتبارسز قالدرونی هیچ بر تورلی جائز کورمیدر. مونه آنك شولای کائنات نك مگگولك قانونلرینه اهمیت پیر وی و آنلرغه هر وقت بوی صونوب طور وی آنك دیانتلی اولوینه بر دلیلدر.

علم طبیعی ایله، دین روحینك طاتولغینه دخی بر دلیل: علم بزگه اوزمز نك نه اولدیغمزنی و کائناتنك اسراری ایله باغلانیشمزنی طائینا و بزگه، طائیلوی ممکن اولان هر بر نرسه نی کور-ستدیگی کبی، کیچوی ممکن اولماغان چیکلرین کورسته در. علم، بزگه برنجی سبب (الله) نك حقیقتنی بلونك محاللیغینی آکلاتوده استبداد یولی ایله بارمیچه، آپ آچق یول بلن آلوب باراده، اوتوی ممکنسز اولان چیکلرنك همه سینه کیتوروب طوقتاتوب قویادر. علم بزگه، اول عظمت فار-شوسنده عقل انسانینك کچکنه و اهمیتسز بر نرسه اولوب قالدیغینی بیک مکمل روشده کورسته. تقلیدلر وئلله نیندی روایاتلر فلانلرنی، متکبرانە طاپتاب کیتکان علم، اللهنی قاپلاغان محکم پرده آلدنده کمال نواضع ایله باش ئیه در. ع. بطل.

ترکی تیل

«شوری» ده آچلمش قلم مسابقه سی منا-سبتی ایله معتبر «اتفاق» غزته سی دیپور: «بزم ترکی نیلمز باشقه چوق نیلرله کوره کینشدر. لکن بوکون گه قدر هر تورلی تیللر قاتشدروب

و هیبت دیه توصیفی ایتدیکاری نرسه لرنك یانندن هیچ بر نرسه اولیلامیچه اوتورلی ایله گنه اکتفا ایتمیچه، وقتلرینك بر الوشینی «طبیعت» نی نیکشروگه صرف ایتکان کیمسنه لرنی یامانلیلر و «وقتلرینی یوقغه ئهرهم ایتهلر...» دیهلر؛ حتی کائناتنك عجائبی ایله لذتلنگان و آکا اعتنا ایتکان کیشیلرنی خوریلر و مسقلیلرده.

شونك ایچون تکرار ایتهمن که، دین گه فارشی کیتو، علوم طبیعیه نی اوگره نوده اولمیچه، بالعکس آنی اوگره نموده در. علم طبیعی گه یو-نه لو بر نوع طاوشسز، طنسز «عبادت» در. بو، تدقیق و تفتیش ایتمکده اولدیغ نرسه لرنك نفاستینی، بناء علیه شونلرنك خالقینك قدرت و عظمتینی حال تیلک ایله اعتراف ایتو دیمکدر. علم ایله اوغراشو، اللهنی آغز ایله گنه تقدیس اولمیچه، عمل ایله تقدیسدر. اللهنی بو روشده احترام، قوری بر دعوادن عبارت اولمیچه، وقت، فکر و اش قربان ایتو بلن اثبات ایدلگان بر احترامدر.

علم طبیعی نك، دین گه موافقگی بو-جهتدنگنه دگلدر. علم، بتون کائناتده بولونان منتظم حرکتلرگه حرمت و ایمان ایتونی اقتضا ایتهدر. علوم طبیعیه عالمی، کوب تجربهلر سوکنده، کائناتنی بر برینه باغلان محکم علا-فهلرگه، سبب ایله مسبب آراسنده غی باغلا-نشلرغه، یاخشی و یامان نتیجه لرنك ترتیبه ایمان ایته طورغان اولوب کیتهدر. تقلید و خرافات طرفندن کورساتلگان ئلله نیندی عذاب و ثوابلرنی اعتقاد ایتو اورنینه، علوم طبیعیه عالمی، آپ آچق کوره و اعتقاد ایتهدر که، جناب حق، عذاب و ثوابینی اوشبو عالم نك نظامنده بیرلشدرگان و بو نظامغه مخالف ایتو مطلقاً خیرسز نتیجه پیره در. علم طبیعی عالمی بلهدر که، بزم بوی

آدمنڭ بويله فكرده اوله چغى معلوم. بومسئله حقنده برده آناتولى تركلى ايله ويرخورال باشقردلرينڭ حاللىرى نقتيش ايدلنوب سوز سويلانرگه احتياج واردر. آنلرنڭ حاللىرىنى درس ايتمش آدملرنڭ فكرلىرى ده بويله اوله چقميدر عجب!

روحسز عالم

III

دين، عرف و عادت هم طورمشلىرى

بوندن ايلك برنچى مقاله مده «روحسز عالم» گه مقدمه، ايكنچى مقاله مده ايسه روح و حيات ديگان نرسه نڭ خوارزم گه وداع ايدوب آنده يالڭز حسسز، طوڭ جسملرگه قالدروب كيتكانلگىنى يازمش ايدم. شمى دين، عرف و عادت و طورمشلرينده بر مرتبه كوز صالحى: خوارزم خلقى عموما مسلمانلردر؛ مسجدرلى، ايشانلرى، صوفيلرى، قلندر (Монахъ) لرى، خضر شاگردلرى، خواجه - سيدلرى بيك كوبدر. ۲-۳ يورتلى هر قوشلاق صاين بر مسجد و آنده طوروچى بر صوفر صوفى بولا! لکن اوللرى اسلاميت گه، قرآن گه، شريعت مطهره گه زور اعتبار ايتماير، صراط مستقيم و هدايت دن بتونلاي آداشقانلر، مسجدرلى كوپ بولسه ده بر عيىدن ايكنچى عيىد گه قدر كوبسينه كيلوب قاراوچيده بولمى. نمازنى اوقوميلرده و اوقيده بليلر. مکتبلرينه نهايت پيس و حقارت كوزى ايله قارىلر. مکتبدار (معلم) لرنى اشكه يارامغان تلانچى - گداى ديب اعتقاد ايتلر. كوبسچنه

بازارغه عادت ايتديكمز و اوز تيلمزده ياز- يلرمز اولماديغندن، بوكونده تركيچه يازمق چيىن كورلور. بو حال تركى تيلنه گنه خاص دگل، باشقه تيللرنڭ اوزلرندن گنه ييغوب يازو يازمق كوچدر. بزم تركى تيلمز اوزگه تيللر ايله فاريشوب بتديكندن صافى تركيچه يازمغه كوره باشقه تيللر ايله فارشيق روشده يازمق ينگل كورلور. مع مافيه تركيچه يازو يازمقڭ برنچى يولى، حاضرلكده حتى چوپانلرمزه قدر معلوم اولان يات سوزلرنى بتون بتون چيفارتماي يواش يواش صافلامق لازم كلور» .

تركيانڭ مشهور اديبلرندن اولان احمد راسم، «صباح» غزته سنده باصدمش اوزون بر مقاله سينڭ آخرنه دييور: تيللرنى ينگللىشدره چك شى يالڭز افكار مدنيه و معرفتدر، شوندىن باشقه شى، تيلنى ساده لشدرماز. بز كنديمز معرفتمزنى آرتدر، ادرا كمزنى كيكنايتور اولسه ق تيل بزلره ينگل كلور. بو خدمتنى اجرا ايدوچى زماندر. ايللى سنه مقدم يازلمش يازولرمزه كوره بو كونكى يازولرمز دخى ينگلدر. بز اگرده خلقنڭ استعدادينى، فهم و ادرا كلرينى يوقارى كوتار- ماز اولسه ق تيلمزنى نه قدر ساده لشدرسه ك ونه قدر ينگل سويلاب، ينگل بازار اولسه ق ده اميد ايتدكمز ترقيلر ميدانه كلماز. بو نڭ ايچون اڭ ايلك اوقومق يولنى ينگللىشدرمك لازم. اوقومق يوللرى ساده لشدىكى صوڭ اگرده حاجت اولسه تيلنى ينگللىشدرمك يوللرينى قايفرتورمز.

نه كى بريازو اولسه ده اولسون، اوقولما- ديغى تقديرده «معما» و هيه روغليغى كورلور. اوقولديغى صوڭ هر بر يازو قولايلاشر. ايشته احمد راسم جنابلرينڭ ديدىكى بودر. استانبول شهرنده علم دگزنده اوطورمش بر عالم

فلان اوليا روحينه ديب نذر ايتهار. كاهنلر، كوره زهلىرى، سحرچىلىرى، كرامتچىلىرى يلدزغه وباشقه نرسه لرگه قاراب هر تورلى سرلرنى سو- بلاوچىلىرى بىك كوب اولوب هر تورلى بوللر ايله نادان خلقنى شاشتوتوب طورالر.

خبوه لبلر، اويلر ينى طاش نىگز يا كه آغاچ باغانلر اوستينه اوطورتوب بالچقدن ياسيلر، توبه سىنى قامش بوپرا ايله يابالر. تره زهلىرى بولمى يا كه بولسه ده يورت اچينه قاراغان كچكنه بر ايكي تيشك گنه قالدالر. اويلرنى اچى قارانغو بولا، ميچ بولمى. تيموردن ياصالغان (مانغال) - آباقلى بر كچكنه طازنى اوينىك اورتاسينه قويوب شونىك اوستنده اوطون ياغوب بتون عائله، تيره سينه جيوله ويلينوب اوطورالر. يانا طورغان اوطونىك توتونى اوى اچينه جايلوب توبه ده گى تيشكدن چغوب كىته در. ديوارلرى توتون ايله قاراغان قوروملى بولادر. صالقونراق كونلرده «ساندالى» صالوبده اوطورالر. (۱) «ساندالى» بيگرا كده مهماي خانه لرده بولا، قيش كونده بر فوناق كىلسه درراو (حاضر) صانداليغه كومر كىتوروب طونورالر.

آش پشركانده اوينىك بر يرينه ۴-۶ كير- پچدن اوچاق ياصاب اوستينه قازان قويالرده اوت ياغوب پلاو پشره لر. (سارتنىك برنچى وبار طعامى پلاودن عبارت اولوب، شوربانى آشغه حساب ايتمايدر) كرك «مانغال» ياقانده، كرك پلاو پشركانده اوبلر ينىك اچى توتون وقوروم ايله قاپقارانغو صاصى هوالى، يمان ايسلى بولادر.

(۱) «ساندالى» ديب شوگا ايتهلر: ايدان اورتاسنده

برچقور بولا، آنىك اچينه اوتلى كومر صالوب تيمرر يشوتكلى فابقاچ ايله يابالرده اوستينه قسقه آياقلى بر اوستال قويالر. اوستال اوستينه زور بر يورغان يابوب يورغان آستندن آياقنى اوتلى كومر ايله يلىتوب اوطورالر، بو ايسه آدمنى نهايت بالقاولاندره در.

روزه ده طوتهيلر. اوزلرنده بر مقال بار: «اشسز كشى نماز اوقى، آچ كشى روزه طوتا» ديلر. شو كى سوزلرنى بالانىك قايينه سكدروب اوسدره لر. آنلر خدادن آرتغراق اوزلر ينىك اعتقادلرينه اورنلاشغان كچكنه الهلرينه - بازاردن بازارغه يوروب خرافات سويلا ب پل جيوچى وجدانسز ذليل لرگه، نيچه يوز يلمردن بيرو طوپراق آستنده قالغان «نورجان بابا» «سلطان بابا» مزارلرينه عبادت قيله لر. شونلرنىك يولينه قربانلر چالالر، قبرلرى اوستينه باروب روجلرى نورلانسون اعتقاديله بر هفته گه قدر اوت ياغالر. قبرلرينى افراط درجه ده حرمت ايدهلر، آنلرنىك كوملگان يرلرى اوزلر ينىك اعتقادينه كوره مقدس وهر تورلى تعرضدن مصوندر.

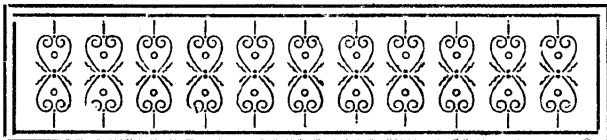
مدح ايدرگه ياراقلى بر عادتلى وار ايسه اولده مهمان پرورلكلر يدر. بوندن باشقه لرى شايد يازدقلمدن قياس ايديلور.

صقالى آغاروب قارتايغان خوارز مى بر آدم (يا كه سارت) ۶۳ ياشينه يتسه پيغمبر ياشينه يتكانلگينىك حرمتينه بىك زور قىلوب ير طوى - ضيافت بيره. عمرى بارنچه تقويه دين، علم و هعرفت يولينه بر توك قدرده فائده كىتور - مگانلگندن خبرى يوق، بار مالندن طايغانچه زور ايتوب طوى ياصى؛ تاو لگى ۳۰-۴۰ صومدن اوغلان - بتجهلر ياللى، يرلاوچى مسخره باز لر طوتا، اويونچىلر كىتوره، بايراقلر ينىك طويلرى ايكي هفته مقدارينه صوزيلادر. اوزلرى شونى، «خدا يولى بيردى، بركت طابسون!» ديب اخلاصلرى ايله احترام ايتهلر. بوندن باشقه بيمشك، سنت، ساچ، قز آلو طويلرى اوزلر ينى تمام بولدر ب بتوره در.

خبوه لبلر الكز ياده بوش و يوق نرسه لرگه بىك اشانلر، بر اشى چالش كىلسه (قىشايسه)

ضرلنگان صاوت صابا كى نرسه لردنگنه عبارت اولوب بيك آز بولادر. يوغان آلر رينده سولگيگه دگل، بيلباوغه سورتلر. (شولاي بولسه ده بته بيرلاتوب بيينه طورغان قوراي صبزغيلر هر بر اويده طا بولادر.)

يوقلار ايچون ياصدقلى تويه جونندن سرلغان كورتى ويورغاناردنگنه عبارت بولا، قوش مامقندن يا كه جونندن مندر كى نرسه لر ياصاميلر. آنلر طاق و اورداك كى قوشلرني صويسالرده جونن يولقه ياي نيريسنى طوناب طاشليلر. خلاصه: علم و معارفدن ير افلاشقان بدوى خوارزم خلقى نك. طوره شلرى اشا كى و پچراق هم خفا و حسرت اورنى كوگلسز معيشتدر. بن خوارزميلرني دين و قان قردشلمز اولديغندن، مى و دينى بر محبت ايله سويه من، لكن آرالرنده نطافت، حفظ صحت و تربيه عقل گه دائر برگنه ده كتاب و رساله لرى اولماي ادبيات، علم و معارف نك بتونلاي سونوب حيوان درجه سنده فالدقلى ايچون كوب قايجرامن. وشونك ايله برابر باشقه انسانلر كى ملكتلرينه روح كرتوب «روحسز عالمدن» «روحلى عالم» گه چقور ينى چن كوگلم ايله آرزو ايده من. عبدالكريم سعيد. اورگنج.

آتا و آنانك حقى وظيفه سيله متناسبدر.

بالانك عالم وجود كه كيلوينه سبب آتا و آنا ايدكنى هر كم بيله در. ايسته بونك ايچوندر كه آتانك بالا اوزرنه بر چوق حقلرى اولور. اسكى ملتلر فاشنده بو حق حاضر گى درجه ۱۰ ر

اوزلرى نهايت كوب ناصباي آشادقلى نندن آغز- لردنن چقاروب توكورگان ناصبايلرى توتون ايله كيبوب آندن ميقر و بلر حاصل بولاوشوندن زهر يوغوشلى آورولرغه مبتلا بولالر.

اويلرينك ايدائينه قامش بويرا، بايراقلى كلم-پالاس توشيلر. اويلرى بولمه لرگه آير- يلوب، برى مهمان خانه ديگرلرى عياللرينه مخصوص بولادر. خوارزم خلقى هيچ زمان برگنه خاتون ايله قناعتلنى، اوستنده گى دينى بر شرطنك ايفاسينه طرشقاندائى، كوبسى يوق پللىرى بار ايتوب ۳-۴ خاتون آلوب آصريدر. لكن خاتونلرغه نهايت درجه حقارت كوزى ايله قاراب آنلرني يالگز قارا خدمتلر ايتدرر ايچونگنه آلالر. خاتونلرينه يل ايلانه سينه بر كولماك، برر ياولق، بر كاوش دن باشقه نرسه آلوب بيرومىلر. خاتونلرينه تازا كيوم كيوندرونى اوزلرنجه عيب سانيلر. شونك اوستينه خاتونلرى جانجاللر چقاروب كوگلسز معيشت ايچنده طورالر. عمرلرى بارنجه خاتون نزاعسى ايله «Приставъ» گه يورودن قاضى خانه حكمندن باشلىرى چقى در.

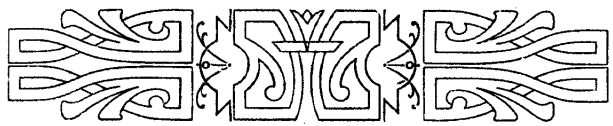
اوزلرينك اوست باش كيوملرى نهايت نجس و آروسز بولا، بر كولماك يا كه چاپان يا- صاب اوستلرينه كيسه لر طوزماينجه اوستلردن سالميلر. كرلنسه ده بيليا (ايچ كييم) نى يومق آنلرده بتونلاي عادت توگل، چرى باشلاغاچ صالوب ارغتلر. عمرلرى بارنجه مونچهغه كرميلر. مونچه لر يده يوق. اوزلرى: روس، نوغاي مونچه كره ديب كوله لر. شو سبيلردن دركه: بونلرده اوست باشده گى بتلر ينى تشلاب اوتورمك، بوغازلانغان حيواننك سويال گى اچنده گى جيلگينى خام كوينچه ييمك عادتلىرى هيچ عيب دگلدر. يورت اسبابلىرى يالگز آش ايچون حا-

حقلری بالانك آنا اوستنده گى وظیفه سیله متنا- سبدر. اولادی حقنده آنالقی وظیفه سنی تامایله بیرینه کنورمگانلر (خیرسز آنا) حکمینه محکوم اولوب خیر ووظیفه سی بتون بتونه کسیله چک اولور ایسه آنلرنی حقوقدن محروم ایبرگه یعنی بالا اوزرنده آنانك حقى کیسه چک دیورگه ممکندر. آنا ایله بالا آره سنده گى نسبت بویله اولدیغى کبى آنا ایله بالا آره سنده گى نسبت دخى بویله حتى زیاده در! زیرا آنالر بالالرنی یالکز طوغدررغه واسطه لقی ایله آنالقی وظیفه- سنی اونهب بتورمش اولمازلر و آنالرنك طوغدر- مق وظیفه لری آنالرغه قیاس ایلمز. احتمال بر آنا کندوسینك وساطتندن خبر دار بيله دگلدر. آنا ایسه طوقز آی بر مدت رحمنده بسلمك کبى بر آغر خدمت و قورقنچ وظیفه ده بولنورکه، آنا ایسه بو خدمت وزحمتلردن بالکلیه امیندر. بو حالدده بالانی طوغدر دقدنصکره آنالقی وظیفه سنی اونهب بتورمش اولماز. چوق زمانلرغه قدر بالالر کندى کندیلرینی تربیه و محافظه دن بالطبع عاجز اولدقلرندن کندى کندیلرینه تربیه قیلور درجه گه کیلگانچی آنلرنی حمایه محافظه آنالرغه عائد بر وظیفه در. دقت ایذکز! آنالقی وظیفه سنك بو درجه لرگه قدر وارغان فسسى حیوانات عالهنچه دخى بویله در. یعنی جسمی تربیه مشترکدر. بو هانگی آنانك بالاسی ایدیكى هیچ صورالماز وازلنماز. هر حیوان بالاسی کندى کندینی تربیه قیاور درجه گه کیلگانچی آناسینك تربیه سنده یاشاب صوگره منسوبیتلری کیسلور. فقط حیوانلرده آنالقی وظیفه سنی غایت قیصه اولوب انسانلرده یالکز ایهمك مدتی ایکی سنه گه قریب دوام ایدر. بوندن صوگ دخى انسان بالالری کندى کند- یلرینی یاشارلك درجه گه کیلمازلر، دها برناچ

فات زیاده ایدی. آتالر استرلر ایسه بالالرینی قول و جاریه ایدوب باشقه لرغه ساتارلر حتی بر آنا بالاسینی اولدرسه بيله بوفنا اشى ایچون هیچ بر جزا چیکمز ایدی. یاقین زمانلرده یعنی انوار اسلامیت کوزلرنی یاقورتیزدن اولعر بلر قاشنده بالالرنی فقیرلك خوفندن اولدرمك وقیز بالالرنی بتونلای لزومسز صاناب نرلای کوهك کبى مکروه عادتلر وار ایدی. قرآن کریمده هر کیسه نك رزقنه جناب حق کفیل اولدیغنى سوبلانوب بو مکروه عادتدن منع ایلدی. باشقه جهته ده مدنیت ترقی ایتدکچه آتالر بو کبى چیکسز حقوق دن محروم ایلدیلر، بالاسنی اولدرمك اورمق دگل حتی لزومسز شلته و تکدیردن منع اولندیلر. انسانیت ومدنیت البته بونی نلامکده در. هر نه قدر بو حقوق کیمیش ایسه ده ینه آنالرنك بالالر اوستنه بر چوق حقلری قالمشدر. عجباً بو حقلر وبویوکلر یالکز بالالرنی طوغدر دقلری ایچونمی؟ اگر مجرد بالالرنی طوغدر دقلری ایچون بالالر اوزرنده حقوق یوکلادلنسه بو حقوق، حقوق حیوانینه دن اولوب باشقه حیوانلرده دخى ایرککنك بالالر اوزرنده بو کبى حقلری اولور ایدی. بر آغیر قولون و بر اوگوز بوزاو طوغدرر حا- لبوکه حیوانیت عالمنه بالالر اوزرنه ایرکک لرینه ابوة حقوقی ذهنگه ده کرمز. اسکیدن پدزلرنك اولاد اوزرنده آنلرنی اولدرمگه قدر واردغان وحشیانه حقلرینی تمام بتورمش و محو ایتمش اولان شرایع دینیه وقوانین مدنیه بو حقلرنی تعدیل ایدوب حاضرگی حالگه توشورمش ایسه هیچ شبهه سز پدزلرنك بالالر حقنده گى وظیفه لرنندن نشأت ایتمش در. باشقه حیوانلرده پدزلرنك بالا اوزرنده هیچ بر وظیفه لری یوقدر. آنك ایچون آنانك بالا اوستنده حقیده یوقدر.

انسانیت عالمنه آنالرنك بالالر اوزرنده گى

اسپنسرگه قدر ايکي بيگ بشيوز سنه دن بېرو
 فوچاق فوچاق جلدلر، طاغ قدر کتابلر يازمازلر
 وپيداوغيا تاريخلری وجودکه كيلماز، متمدن
 ملتلر تربيه اطفال ايچون بو قدر مشقت
 وزحمتلر چيکمز لرایدی. اگر آنا و آنا وظیفه لری
 اوشبو معلوم شيلار اوله ایدی بونگ احکامنه
 رعایت ایتمکه اولغان آنا و آنالرنی بيگ چوق
 کورملى ایدک. لکن نأسفی اولنورکه بو آنا
 و آنالغ وظیفه سنی حقیله اوته گنلرمز بيگ آذر.
 ديمک که «علم تربيه اطفال» واسع بر
 ديگز کيدير. اگر بر قطره سینی آلوب صبر
 ايله تتبع ايدر ايسه ک اچنده عقلرغه حيرت
 ويره چک اينجه تجربه لرگه وقوف حاصل ايدوب
 هم مستفيد هم متلذذ اوله چقمز بناء عايه کيله چک
 نومر ولرده بونلر حقنده خلاصه بر شيلر يازه چغمی
 وعده ايدرم. «ق. اگرچی»

تيمرلنک کتبخانه سى (*)

(روسچهدن ترجمه)

بر وقت تيمرلنک (آقساق تيمر) اوزينگ
 زور کتبخانه سنده اوطورغان وقتک ايگ فارت حکيمنی
 چاقر رغه قوشدی. چاقر لغان حکيم کروب هيچ سوز

(*) تيمرلنک ننگ سمرقنده گي کتبخانه سى، توگل
 شرقنگنه، بلکه بوتون دنيا ننگ ايگ زور کتبخانه لرندن
 سانالغان. معلومدرکه، سمرقند - بالقان، يونانستان مصر
 هم باشقه، مملکتلرننگ عالملى طرفندن زيارت ايتلگان؛
 شول سببدن همه ملتلرننگ ايگ يخشی اثرلری طوتريله
 طورغان.

بر روايت که بناء، مسلمان عالملى کوب وقتلر
 کتبخانه نی ازله و ايله مشغول بولغانلر. بتون شرقده
 يوروب آنى هريرده ازله گانلر - لکن ثمره سز.

سنه لر آناسينگ حمايه سینه و آننگ تربيه سینه
 محتاج اولوب قالور. ايشته آناننگ نصيب
 و قسمتنه دوشکان وظیفه لر کتدکچه آرتور وار دقچه
 دهشتلانور. بونلر ايسه يالگز مادی وظیفه لردر.
 شمديکی مدنيت، مال تابوده قاديئلرنی
 صبيلق حالده قویوب طورديغی ايچون عمرلر ينگ
 آخزلرينه قدر ارککلرنگ حمايه و تربيه سینه
 محتاج اولوب قالورلر. طوغدقدنصکره بالاسینی
 کندى کنديسنی قارارلق چاقر رغه قدر آنالرننگ
 بالالرنی محافظه و تربيه لری اصل آناننگ بالا
 حقنده گي وظیفه سنی اوته مگه بر وکالتدن عبارت
 سانالمشدر. يعنی آنالر مالنی نابارلر آنالر
 او مالدن بالالرنی تربيه قیلورلر.

معنوی جهنکه کيلسه ک آناننگ معنوی
 وظیفه سى پدرنگ وظیفه سندن البته چوق زيا.
 دهر. ايشته مدنيت و حکمت اسلاميه چه جنت
 آنالر آياق آستنده اولمقى قاديئلرننگ بالالرنی
 يالگز طوغدقرلری ايچون دگل بلکه بونلرغه
 دنيا و آخرنده مسعود ايده چک اخلاق حسنه
 گوزل تربيه ويرديکلريننگ مکافاتيدر.

بو نقطه غه قدر سويلگان سوزلرمزدن
 معلوم اولديکه آنا و آناننگ بالا اوزرنده گي
 مادی و معنوی حقلری مجرد آنلرنی طوغدر -
 ديقلر ايچون اولمايوب بلکه اصل طوغدردقدنصکره
 مکافی اولدقلری وظیفه لرینی اوتهدیکلر ايچوندر.
 اويله ايسه آنا و آناننگ وظیفه سى نه لردر؟ بونلر
 بيگ معلوم شيلر؛ کيدرمک، طويدرمق حمايه
 قيلمق يعنی بالاسی حقنده گرچه حقلی اوله رق
 برکيمسه بر سوز ديسه آننگ ايله ازغشمق،
 عادت شويله کلدیکی ايچون اوچ و يا دورت
 سنه ده روحسز جانسسز بر مکتبکه ويرمکدر،
 اويله دگلمی؟ افندم!. اگر آنا و آناننگ وظیفه -
 سى بونلردن عبارت اولسه ایدی افلاطوندن

كوزلرن يومدى و بىك قورقنچلى بر منظره كوردى:
آنڭ پايختى يانا. بنالر يار يالار، آوالر؛
داول شاولاغانغە اوخشاغان طاوشلر ايشيتلە؛
بتون شەر يغلار، آه واهلر ايله طولى. اوت ايچنە
سرائى ايله كىتبخانە گنە ايسان هم نق طورالر.
كىنە تەن بر طاوش ايشيتلە:

«دنياده درست هم يغشى بولغان نرسەلر
همەسى دە قرآندە بار. قرآندە يوق نرسەلر بارسيدە
يالغان، يمان؛ شونڭ ايچون بوفائەلە سز كىتبخانە نيدە
ياندر رغه تيوش.»

شوندوق سرائى اوستينە عجائب درجە دە
زور اوت يالقىنى كوتاردى، سرائىنى ايله ندر و ب
آلدى و بر دقيقه دە ايچنە بولغان بتون نرسەنى
كومدى. تيمرلنك سيمسكانوب كيتدى هم تشرن
قصبوب اڭغراشدى. لىكن منظره يوغالدى، آنڭ
اورنينە ايكنچى منظره كوردى:

سرائىڭ يارطىلاي يمرلگان استينالرى
آراسنە اوزىڭ رەشكە ايله ايله ندرلگان تختن
كوردى. رەشكە يانندە «كافرلر» اوطرالر هم
بولمە نى بلچرا طالر ايدى.....

منظره طاغى طومان ايله قاپلاندى و آنڭ
اورنينە اوچنچى منظره كىلدى.

«شاه-زند» خرابەلرندە ملا بر قولى ايله
بر اوچ كەش آفچە آلا، ايكنچى قولى ايله بتون
مسلمان دنبا سينڭ ايڭ قيمتلى و مشرف صانالغان
وصحيفەلرى حضرت عثمان فانى ايله بو يالغان
كلام شريفنى كافرلرگە بىرە.....

تيمرلنك اوياندى، باشين كوتردى و قولى ايله
اشارت ايتوب قارشوسندە طورغان حكيمگە ايتدى:

— چىق!

قارت چىقىدى.

بو واقەدن صوڭ تيمرلنك، سرائىڭ ايڭ
طنچ بومەلرندە اوچتاوڭ. بىكلانوب كىتبخانە سينڭ

ايتىمچە گنە باشىنى ايوب ايسانلاشوب چىتكەرەك
كىتكاج، تيمرلنك آڭا قاراب ايتدى:

قارت، طڭلا! مين تيزدن اولە چگەنى سيزەم.
رحيملى اولم ميندن يراق توڭل ايتدى. راحت
طنچلقنى كوتەرگە اوزاق قالمادى. لىكن اولم
حقنەغى لذتلى ايسابلرنى بر قايغو قاراڭغلانا:—
اولدە كىتبخانە منڭ استقبالى حقنەغى قايغودر.
اوزون تونلر بوينچە سينڭ ايله سويلاشكان
سوزلردن، سندن آلغان كىكاشلردن، مينم
بو بايلغم نڭ نىندى عذابلر، نىندى زور قىينلقلر
ايله جييلغانن اوزڭدە يغشى بلەسڭ. سرائيمە
دنبا يار اطلغاندن بيرلى آدم عقلىڭ بو ايڭ قدرلى،
ايڭ يغشى هم ايڭ قيمتلى بولغان ثمرەلر نى جيار
ايچون نى چاقلى عمر، نى چاقلى سعى— غيرت هم
توزملك صرف ايتدم.....

تلە گانيمە ايرشدم، لىكن هيەات! اوزاق
اونماس، جانيمى فدا ايتەرلك بولوب جىغان
بايلغم— كىتبخانەم طوزانغە ايلەر، چونكە بايلغمى
صاقلارلق وارثلرم يوق. اكر پادشاهلغمى
مغلوب ايتە چك دشماننڭ، مينم وفاتمدن صوڭ
كىتبخانەمنى صاقلانچغن بلسەم، هيچ اويلامىچە،
هيچ آورسنايمچە دشمانمە دە طابشرر ايدم.

— قارت، ايت: اكر كىتبخانەمنى وارثلريمە
قالدرسەم نى حالگە توشەر؟

بە قارت، درستن ايت!

حكيم قولن كوتاردى دە تيمرلنك نڭ يوزينە قارى
باشلادى. تيمرلنك حكيمنڭ فاراوينە توزە آلەمچە

تيمرلنك نڭ بتون كىتابلردن كىتبخانە سينڭ بارى بر اسامى—
الكتىبى گنە طابيلغان. آنڭ بوينچە تيمرلنك نڭ كىتبخانە سنە
۱۵۰۰۰ دن آرتۇراق كىتاب بولغان. آندىن باشقە آوروپايلر
طرفندىن، بو وقتدە پتر بورغنىڭ آچىق موزە خانە سنە
صافلانا طورغان حضرت عثمان نڭ كلام شريفى طابيلغان.
لىكن اول تيمرلنك طرفندىن كولىگان كىتابلر جملە—
سندن توڭل در.

– دنياده ياوزلق وجهالت بتكانچيگه قدر شونده روغدن روغغه، قebile دن قebile گه كوملنگز ير آستنده ياطنگز، كشي كوزندن صافلانگز! اولر آلدندن تيمرلنك اوزينك اڭ انا۔ بتلى خدمتكارين چاقروب ايتدى:

– مونه سيگنا صوگغى وصيتم: حضرت عثمان قرآن آله آنى صافلا۔ سن آنك حقن بله ساڭ. شولايوق كتبخانه نك اسامى السكتبن صافلا! خدمتكارغه حضرت عثمان نك قالون قرآنن وفوق العاده كوب كتابلرنك اسملرى يازلغان۔ آغر دفتر بيردى. خدمتكار چقدى تيزدن «الوغ تيمرلنك» وفات ايتدى

وفاتندن بيرلى هر طولى آى وقتى يتكاي تيمرلنك نك قبر اوستنده گى طاشلار اورنلارندن قوبا وقبرندن بتون دنيانى تترنكان الوع آفصاق تيمر چغا. اويقوغه باطقان پادشاهلغده، يوروب زور دقت ايله صوراشا: دنياده ياوزلق بتمدى مى؟ بنى آدملر آراسنده حقلق، عدالت، يخشيلق حكم سورمى مى؟ بتون آدم نك بر برينه قرداش بولو وقتى بتمدى مى؟ ياشرلگان بايلقنى كتابلرنى آدملرگه كبرى فايتارغى وقت بتمدى مى؟ لىكن هر يرده بر جواب ايشيته:

– يوق، ير يوزنده ياوزلق بتمدى راحتك حكم سورمى، بتون آدملر جهالت قارا كغوسينه باطقانلر. تيمرلنك پك آچولانوب آياغى ايله يرگه تيبه وبر سوزده ايتميچه عمرلك يورطينه كيته. اول كيتكان وقتده ير تترى، طاغلر يهريله، ايشيله، شهرلر واطيله، آدملر وحيوانلر اوله لر وايمنگانلر. آچى طاوشلر، يغلرلر. لعنتلر؛ ياردم هم مرحمت صوران طاوشلر ايشيتله. (*) محمد ك

(*) سمرقند نك بيرلى كشيلى زلزله نى، تيمرلنك نك قبرندن چغووندىن كوره لر ايمش.

محمد ك

استقبالى حقنده اويلا ب او طوردى. دورتنچى تاولكە بتون اشانچلى خدمتكارلرين چاقروب ايتدى: – دوستلرم! مينم ايله اشلگان بتون اشلرگز حقنده هيچ بر كشيگه بر نرسه ده ايتمسكه، شوشى حضرت عثمان فرآينك قانلانغان صحيفه لرى آلدنده آند ايته سزمى؟

بوگا قارشى خدمتكارلر: – آند ايته بز! بالقلر كى نلسز بولور بز! ديوب قچقرديلار.

تيمرلنك: – بر كشيده طابماسون، بر كشيده قوللارى ايله بلچراتماسن ايچون بايلغمنى ير آستينه كومهرگه تليم، ديدى ده چيتكه ايله نوب يغلى باشلادى. خدمتكارلرينك ده كوزلرينه ياش چقدى. بزنك دوستمز و آتامز! نى امر ايتسهك بارنده اشلر بز! – ديديلر.

ير اوستون تون فاپلادى. خدمتكارلر سراى ايشك آلدنده جييلديلار وتيمرلنك آرتندن شهردن چغوب كيتديلر. شهر تيره سنده بر يرده تيمرلنك بولارغه بر طاوده مغاره قازوب ايچن طاش ايله احاطه قيلورغه قوشدى.

طاڭ آتار آلدندن سرايغه قايتوب و قا۔ راڭغى توشو ايله طاولارغه كيتوب بولار شولاي طوقز تون اشلاديلر. طوقز نچى توننك آخرنده اشلاب بترديلر و كتابلرنى پك صافلاب و قدرلر شونده ايلته باشلاديلار.

بو اش يكرمى يدى تونگه طارطلدى. آخرغى تونده تيمرلنك بتون خدمتكارلرى ايله مغاره گه باردى و آوزن پك زور طاش ايله فاپلاديدى ير ايله كومدى. آندن صوڭ مغاره نك آوزن قوللارى ايله قوچاقلاب هوشى كيتكان كى پك اوزاق وقت طوردى. صوڭندن كوزلرن آچوب، آغر واوزون صولش آلوب ايتدى:

باشقردلر (۱)

اوروسى، قارا صاقالنىڭ يالغانچى ايدىكىنى
 آكلانمق ايچون باشقردلر آراسينه مخصوص
 آدملر چىقاردى. قارا صاقالنى طوتوب ويرگان
 كشى عفو ايدلنە چكى و ياشروب صاقالاغان
 كشىنىڭ اوزى و بارچە جماعتلرى قتل ايدلنە.
 چكى ايله اعلانلر تاراتلدى، لکن باشقردلرنىڭ
 هيچ قايسى اوزىنىڭ خانىنى طوتوب ويررگە
 راضى اولمادى و فتنە كون بكون آرتا واردى.
 اورالنىڭ شرق و غرب جەتلرنە گى باشقردلر
 عموما ديرلك قيام ايتدى. اوروسى فتنە نى
 باصدمق ايچون هر تورلى اسبابە تشبث ايتدى
 «چىلابى» اطرافندە غى قوتلرگە گنە طايانمادى بو-
 تاگىن، يازىكوف دىنلان آدملرنىڭ رىياستى
 تەختندە جياولى و آطلى عسكەرلەرنى عبارت دەا بر
 الوغ قوت كوندردى. بو قوت باروب يتو ايله
 نيچە بىڭ باشقردلرى فلچدن كچوردىلر و نە
 قدر قىرەلر نى ياندردىلر و نە قدر مال و طوار-
 لرىنى آلدىلر و نە قدر خاتون و ياش قزلىرى
 قدرسىز ايتدىلر. نهايت قارا صاقال آقرون،
 آقرون چىگوب قزاق چىگىنە باروب يتدى ويا-
 نندە بولغان كشىلرى قزلوب بتە يازدى عاقبت
 قارا صاقال اوزىدە مجروح اولوب ايللى قدر
 ايداشىلە قزاق ايچىنە كروب قاجدى لکن
 «پاولودسكى» نام غىنيرال بونىڭ آرتىدىن قوغوب
 قزاق يىرنە كرۇگە جىرات ايدە آلمادى؛ شولا يە
 بر نيچە كشى يباروب پراۋىنلستوا اسمندىن قارا
 صاقال ايله ايداشلر نى طوتوب ويرونى قزاقلردىن
 اوتىدى. لکن قزاقلر كوبدىن توگلىگىنە روسىيە

(۱) باشى ۱۸ نچى عددە.

تبعەلكنى قبول ايدوب قزاقستاندە بولنان هر
 عىبلى كشىنى ويررگە عهد ويرگان بولسەلردە بو
 عهدلرنە طور مادىلر. «قارا صاقالنىڭ يولداشلىرىنى
 اوزمىز طوتوب آلدق؛ ماللىرىنى طالب اولزلىرىنى
 قتل ايتدىك. قارا صاقالنىڭ اوزىنە كلنچە: اول
 اوزى زىونگر خانىنىڭ اوغلى سلطان گرايدىرهم
 بو حالدە اول بزم قوناغىمىز بر جەتدىن خان
 اوغلى ايكنچى جەتدىن قوناق اولدىغى ايچون
 حاضرگە بز آنى روس قولىنە وىرە آلمىمىز» دىيە
 جواب وىردىلر. پاولودسكى اوزاق وقتلر قزاق
 حدودندە طوروب ايكى اوچ مرتبەلر ايلچى
 كوندروب قزاقلردىن بىرونى اوتىدى ايسە دە
 هميشە شول جوابنى آلدى. سوگىرە واقەنى بيان
 ايدوب اوروسىغە مکتوب كوندردى.

قارا صاقالنىڭ مغلوب اولوب قزاق ايچىنە
 كتمەسىلە فتنە باصلدى و عفو اوتوب اورنىبورغە
 اوروسىغە بىش بىڭ (۵۰۰۰) قدرلى باشقرد
 مسلمانلرى بردن ظاهر اولدى. بونلرى اورنىبو-
 رغنىڭ اون ايكى چاقىرم قدرلى چىتندە بر يىرە
 جمع ايدوب محافظەسى ايچون قونلى عسكەر قو-
 يلدى هم بونلر قاتىنە مىشار طائفەلر يله اختلاە
 قاتوشىمىان باشقردلرىدە جمع ايدلدى. كىناز
 اوروسى اول وقتدە اوزى اورنىبورغە اولمادىدىن
 اوزى قاتىقانىچى كوتوب طور و ايله امر ايتدى.
 نيچە بىڭ كشىلر آچ و يالانغاچ بولغان حالدە بر
 يرگە اويلوشوب ۱۰ نچى آغوستكە قدر كىناز
 اوروسىنى كوتوب طوردىلر؛ شول وقتدە بو اورن
 محشر كونىنە اوخشىدىر ايدى؛ قانلى قانلى ياشلر
 كول بولوب آغادر ايدى.

۱۰ نچى آغوستدە اوروسوف اورنىبورغە
 قايتوب، سوگىرە مذكور محشر يىرنە واردى
 اوروسىنى كورو ايله نيچە بىڭ كشى بونىڭ
 اياتى آستىنە بردن سجدە يە كىتىلر و باشلار نى

اون برکشی (بونلر قارا صاقالنڭ يا صاوللری) قابرغهلرندن تيمر ارغافلرغه آصلدیلر، يکرمی بر کشينڭ باشلاری بالطه ايله چاپیلوب اوزولدی. بر باشی اوزولگانلر جمله سندن «آنغولفی» فال-میلیه سنده بر اولگان کشیده بار ایدی؛ بو کشی اورنبورغه کتورلگاچ اون کون متصل آشامای، ایچهای قصداً اوز اوزینی اولترمش ایدی؛ شولایده اییداشلرندن قالماسون ایچون باشینی چاپلوب اوزلدی.

اوروسوف بونده اشینی بترگاچ یدنچی نوبابرده اورنبورغدن (حاضرگی اورسکی) اوتوز چاقرم مسافه ده بولنان، (Сакмарскій городокъ) نام اورنغه کیدوب ینه دن بر حکم کامیسیه سی-آچدی بونده ینه ۱۲۵ قدر کشينڭ باشی او-زولدی اوچپوز قدر کشينڭ قولاقلری و بورنلری کيسلوب قریه لرینه کوزدرلدیلر. بوندن مقصود ایسه باشقه لرینه عبرت کوسترمک ایدی.

(آخری بار)

م هادی.

«قادین» می، «خاتون» می؟

ع. بطل افندی ايله ذ. القادری افندی آراسنده اولان مباحثه فی «شورا» اوقوچیلری بیلورلر. ایشته اوشبو مباحثه نڭ بر نقطه سی خصوصنده معتبر «ایدل» غزته سی بر مقاله یاز-مشدر. لغت تدقیق ایلماک حقنده اولدیغی جهتله اوشبو مقاله نڭ بر قسمنی بو یرده (عینا) درج ایده مز.

(۱) ساقمار، حاضرگی اورنبورغ شهرینه ۳۰ چاقروم یرده معروف بر استانیئتسادر «شورا».

یردن کوتارمای قان یاشلرینی آغزوب، عفو ایتمه سینی اوتندیلر. اوروسوف بارچه سینه سجده دن قالفوب اوقویه چق نرسه سینه قولاق صا-لوب طورمه لریله امر ایتدی. بارچه سی سجده-دن قالدیلر و اوروسوف قاتی تاوش ايله روسچه اوقی باشلادی؛ بر تاتار ترجمانی آقرون، آقرونغنه جمله جمله قیلوب باشقردلره دوشیندیره واردی. بو یازوده باشقردلرنڭ قیلغان جنایتاری برام، برام بیان اولنمش ایدی. اوروسوف جنایتلری اوقوب بترگاچ باشقردلر عفو استاب ینه دن سجده به کیتدیلر، اوروسوف فرمان صادر بولغانچی طاوشلانمای کوتوب طورمق لریله بار-چه سینه امر ایتدی، سوگره اوروسوف شول یرده بر حکم کامیسیه سی آچوب، کامیسیه اعضا سینه میشارلردن هم فتنه به فاتوشمایان باشقردلردن صوراشوب شونلرنڭ شهادت لریله حکم یورتوگه امر ایتدی. میشارلره هم باشقردلره درست سویلاو برله امر ایدوب عکسی حالده قتل ايله جزاء ویره چکینی بیان ایتدی. اول میشارلر سوگره باشقردلر اوزلرینڭ کورگان بلگانلرینی تماماً سویلاب قایسی عیبلی و قایسی عیبسز ایکاننی آچوب و یردیلر. مذکور وشچه شهادت آلوب بترگاندن سوک اورنبورغدن (حاضرگی اورسکی) آلتی چاقرم مسافه ده بولغان بر طاغنڭ باشینه شول دینگزگه اوخشاشلی خلقنی جیبوب آلوب باردی؛ شول اورنده اول پادشاهنڭ اوکارنی اوقودی، سوگره ۲۵ نچی آوغوستده شولوق یرده عاصیلره جزاءلر یورتیله باشلادی؛ قارا صاقالنڭ برنچی اییداشلری کانتور ماقسیمف (چواشدن مسلمان بولغان کشی)، یونس اسماعیلی، جان قل، قارا باش، یعقوب کاسیشف بونلر تاش باغانالارغه اوطورتلغان تيمر قازقلرغه اوطورتیلوب اولدرلدیلر. سیکسان کشی یبگه آصلدی،

اولمقغه اشارتدر، بوده بزم تورکی تیلمزك غا-
یت فصاحتندن در .

عثمانلیلره کیلسهك آنلرک ادبیاتنده «قادین»
کوره مز بوده اصلده « قاطن » اولوب صوگره
تحریف ایدلمش اولسه کیرک . زیرا عثمانلیلرده
بر خصوصی قاعدهلری وار « ط » یازوب « د »
اوفرلر . نینه که « آطه » « آناتولی » یازورلر
اوقودقه « آده » « آنادولی » دیه تلفظ ایدرلر .
اوشبونک عکسنجه « ط » یازاقدده « د » یازوب
« قاطن » ی « قادین » ایتمش اولمقلری احتمالدن
یراق دگلدر . ینده بر عجب : « لغت چغتای »
هم « قاموس ترکی » لر قولغه آلنوب قارالسده
آلدرده « قات » لفظینک امر ایدکینه برده تعرض
ایدلمدیکی کبی « لغت چغتای » « قاتمق » نیده
ذکر ایتدیکندن اختیارسز (کم ترک الاول
للاخر) بیتنی تذکر ایدلدر .

II

برنجی دور هوا کیمهسی ۱۹ نچی عصرنک
صوگفی یارمنده بیک تیز تعیم ایتدی . ۱۸۹۶ نچی
یلده مکرجه یارمنکه سنه کیلوب شرقی روسیه
کوزینهده کورلدی . صوگره کوب فالالرده سیر
ایچون هر جای باغچهلردن شونک کچکنه لرن
یاصاب توتون یا که جلی هوا بلن طوتروب او-
چرغالی باشلادیلر : که ، بونک آرفاسنده کوب
کشیلر آنک حقنده ابتدائی درجه معلومات
آلورغه موفق بولدیلر .
هوا کیمهسی نک ۱۸۵۲ نچی یلده باشلانغان

۱۸ نچی نومر «شورا» مجموعهسی اداره مزه
کیلدی باشقه نومرلری کبی بونسیده چوق گوزل
مقاله لر ایله طولو اولدیغندن « ایدل » مشتر یلرینه
«شورا» اوقومقله توصیه ایده مز . بونومرده آیروچه
بزم دقتمزی جلب ایدن مقاله « تحریر المرأة »
ترجمه سینی انتقاد ایدوچی ع . بطال افندی به
ترجمه صاحبندن « تنقید که فارشی بر ایکی سوز »
سرلوحه لی مقاله در . بزبو ایکی طرفک هر فایوسندن
بی طرفلغمزله « قادین » لفظی حقنده بلدی کمزی
یازمق استه دک :

روسیه تورکلری ادبی لسان اولمق اوزره
« خاتون » یازمقده ، ترکیچه یارلمش قایوغنه کتایی
آچساق کوزمزگه « خاتون » لفظی کورنمکده ،
بونلردن « تربیه لی خاتون » « مشهور خاتونلر »
هر قایومزک کوز آلدنده ایدیکی معلوم . اوز
آرا سویلاشکانده « قاتن » دیمک مشهور اولوب
بنم ظنجه دوغرسیده شو « قاتن » اولمقدر . زیرا
تورکیده کوب اسملر مصدرلردن آلنغان بوله واصل
لغتنی بلیمک ایچون « امر » صیغه سینه قارالسده
وجه تسیه سیده بلنهدر .

ایمدی « قاتن » لفظی « قات » امرینک
مصدری اولان « قاتمق » نک لارمی « قاتمق » دن
امردر . « قاتمق » عربچه « خلط » بلکه بوندنده
اخص راقدر . زیرا « قاتمق » فعلی ظاهرده آیر-
مهسی قالمیچه قاتشنگان اشلرده استعمال فیلنهدر .
نینه که چایگه سوت قاتمق آشغه توز قاتمق سرکه
قاتمق کبی . لغتنی اونتقان قوم « چایگه سوت
صال » « آشقه توز صال » دیسه لرده بو سوزلری
یات ملت غلبه سندن و آنلرک طرز افاده سینه
مغلوب اولوب اوز تیلمزی آنلرچه استعمالدندر .
« قاتن » لفظنده قاتنغه ایر برله یا که ایرنک
عائله سیله قاتنمقغه امر بوله در . گویا که برتن
کبی بارچه مصالحی برکه کورمک ایچون بر

نه قدر مهندس لر هواده اوچونی ترقی ایتدرو
ایچون کوب عمر لر، آقچه لر حتی حیاتلرن طقدیلر.
بو آرده بولغان مشهور رهك اوچولر بونلردر:

(۱) ۱۸۷۷ ده فرانسیه دن سیؤهل و قروچچه
نام کشیلر کوتاریلوب سیگز چاقرم یارم یوغاری
مندیلر و آنده هوا صالقلنقنه و سیره کلگنه
توزه آلمی طونچغوب اولب قالدیلر.

(۲) ۱۸۷۸ نچی یلده پاریز عمومی ژبستاقا-
سند بیک زور بر هوا کیمه سی هواغه کوتارلدی.
۳۸ کشینی ۲۵۰ صاژینغه قدر کوتاریله
آلا ایدی.

(۳) ۱۸۸۴ ده فرانسیالی آفیتسار «رینار»
اوزی تلاگان یاقغه ۵ مرتبه ۲۰ شار چاقرم
باررغه موفق بولدی؛ بونک ماشیناسی ۹ ات
قوتینه مالک بولوب مینوتینه ۱۹۰ صاژین بارا آلا
ایدی. ۱۸۸۵ نچی یللرده هوا کیمه سنه صوغش
آلاتی ایتوب قارالا باشلاو هم حکومتلرنک آنی
ترقی ایتدررگه طریشولری هواده اوچو اشینی
کینات بیک آله یباردی و بویل گیرمانیالی
«سه به لیلین» تله گان یاقغه اوچا آلوچی هوا
کیمه سنی تکمیل ایددی و بونی اوزون سیاحتلرگه
کوک یوزنده صوغشورغه صلاحیتلی بر درجه گه
ینکردی.

صوگفی یللرده قوش اوچوبینه تقلید ایتوب،
آنلر روشنده اوچوب یور و قصدی بنه دن میدانغه
چغوب آمریقالی «رایت» بونک اصولن ده کشف
ایتارگه موفق بولدی.

سه به لیلین هوا کیمه سی و «رایت» اوچقچ
ماشینالری حقنده تفصیلات، انشاء الله، کله چکده
بیریلور. ع. ف.

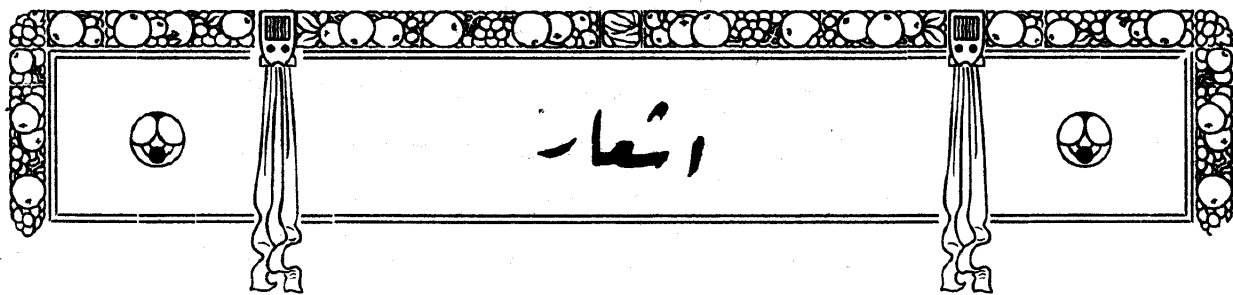
ایکنچی دوری ایسه نیزاشکه آشمادی. اوزینک
متخصصلری و مهندس لر فاشنده غنه معلوم بولوب
۲۰ نچی عصر باشلرینه چه زور نتیجه لر بیره
آلمادی.

اوزغان مقاله مده ده [شور اعدد ۱۹] یازلعان
ایدی: ۱۸۵۲ - ۱۸۵۵ ده فرانسیه لی مهندس
«ژیفار» اوز هوا کیمه سینه نگرماج و ماشینا
قویوب تلاگان یاقغه اوچو اجتهادن کوره باشلا-
غان ایدی. اول طنچ هواده [چیاگه فارشی
بولماغانده] اوزینک اورچوق روشنده گی، بوی
۲۰ صاژین، ایکی ۶ صاژین بولغان شاری ایله
اوزی تله گان یاقغه مینوتینه ۱۸۰ صاژین (ساعتینه
اون بر چاقرم لاب) باررغه موفق بولدی. لکن
جیل چقدیسه اشی بوزولا؛ کوچی یتمی؛ کوچلی
ماشینا قویسه شار آنی کوتهره آلمی؛ زور شار
ایسه کچکنه ماشینانی طکلامی ایدی.

بوندن صوگ کوب ماشینیلر هوا کیمه -
لرینه مخصوص ماشینالر یاصی باشلادیلر. بو
اشنی جیکلاشدررگه کوب طرشدیلر؛ نهایت
فرانسیه لی مهندس - مجرر «نادر» طرفندن
آچلغان بر هواده اوچو جمعیتی هوا کیمه سی
ماشینالرینی شافتی اصلاح قیلورغه موفق بولدی؛
۱۸۷۱ نچی یلده گیرمانیا عسکری فرانسیه نی با-
صوب پاریزی قاماب آغانده فرانسوزلر بو
شارلر ایله شافتی فائده لاندیلر. ۱۸۷۲ ده نمسه
مهندس مینوتینه ۱۶۳ صاژین (ساعتکه ۲۰ چاقرم)
یوروچی هوا کیمه سی یاصارغه موفق بولدی. بده
جیلگه فارشی بارا آلمی و کوب نرسه کوتاره آلمی
زور بولسه ماشیناسن طکلامی ایدی.

بوندن صوگ ۲۰ نچی عصر باشینده ئلله

عجبا چیقمازمی؟

بر لعظه نظر عالم اسلامه سراسر * بیك پارچه فیلورسینه یی، وجدانی مکرر
 نرده آنک اول شعشعهء علوم و فنونی * نرده آنک اول بارقهء فضلی منور
 نرده آنک اول معرفت خارقهء رنکی * نرده اول تجلیء کمالات مزهر
 جنت کیی معبوره لرک شانی نه اولدی * نرده او صناعت او مهارت او هنرلر
 نرده او مدارس، او بلاد هبده مفرح * هانی او مدارسده گی علامهء مهتر
 نرده فضلاسی، حکماسی، خطباسی * نرده او عساکر و امیران غضنفر
 نولدی بو قدر سطوت عرفان بو ترقی * یارب نه ایچون یاندی سیاه اولدی بومشجر
 بن معترفم یاقدی بزى، ییقدی جهالت * بز فضلی، کمالی بیلورز چونکه محقر
 دورت یوز میلیوندن عجبا بر ایکی داهی * چیقمازمی که اصلاح ایده احوالی الی؟!!

احمد فیضی «باغچه سرای».

مین و خیال

بر وقت مین «مینسنوب» کوکره ک صوغب مین مین دیدم
 دنیاده بولماس بر اش یوق هر بر اش ممکن دیدم
 مونده اشدن طوفطانوچی بولسه کیتارمن یراق
 فایده بارساڭ بر قویاش بیت، دنیا بیك ایرکن دیدم
 دنیاده معال بر اش یوق، هر بر اش اوکغای دیدم
 نگی اش شولایده بولسون، وهت بو اش بولای دیدم
 مال ایچون هیچ بر خفاچیکیمده ایندی اول یوق اش
 اجتهادمنی صرف فیلسام بولورمن بای دیدم
 دنیاغه مشهور بولونی اویلادم مین الک الک
 دین و ملت فرقینه باقمی فیلورغه ایزگولک
 دنیاده هر کم نیگز هر کم سیمز بولسون دیدم
 اوز اوزن قایغرتوچیلرنک بارن آحق بلوب

اویغہ قالدیم بر وقتدہ اشلر آلفہ کیتہگاج
 اول قوری مین مین دیو برلہن بر اشدہ بتمگاج
 ایندی مین تاشلاب خیالنی چنلاہوق اش باشلیمین
 های هودن نرسہ کونمہ اڭ اَلک اورلقنی چہچ
 اول شولای اوستدن قاراوغہ هر بر اشلر یب بگل
 بای بولا، مشهور بولا، عالم بولا، مسکین کوکل
 تجربہ قیلدم مین ایندی چن ایدوب اش بولدرو
 مینچہ اوستدن اویلاغانچہ اول آلائی اوکفای توگل
 بوش خیالدن فایده چقمی، فالماغاج باشقہ چارہم
 ایندی اشنی جدیت دقت بلہن نق آقطارام
 آلفہ، آرتقہ، اوکغہ، صولغہ قورقہ قورغہ فارانوب
 مین اوچوب بارام دیگان مقصودقہ چاق آتلاب بارام
 دنیا قارتی یولغہ صالدى بلدم اشنگ تریبین
 کمدہ کم جدی قیلنسہ مقصودہ بتار دیمن
 اما باش واتسہ خیال برلہن شولای بولام دییوب
 کوبکہ بارماس اول کشی بتار دیمن بتار دیمن.

م. غفوری.

تہما کی ننگ بالارغہ تاثیرى .

و مقالہر یازدقی کیی بیک کوب مخصوص
 رسالہ لردہ نشر ایدیلہدر.

تہما کینگ بالالر ویاشلرگہ بولغان ضرری
 الوغلرغہ بولغان ضررندن کوب آرتق اولغانغہ،
 بو حقہ بالالرننگ ویلیری بیک دقت ایدہرگہ؛
 بالالرنی موندی ہلاکت گہ اوستری طورغان
 نرسہ گہ عادت لہ ندرمسکہ طرشو تیوشدر.

بو حقہ یازدقی بر مقالہ سندنہ دوقتور
 (قرہ فوج) اوشبو معلوماتنی بیرہدر: - باش
 وقتدہ تہما کی استعمالینگ ضرری بیک آچق
 دلیللر ایلہ اثبات ایدلمشدر. ترکک دورینگ

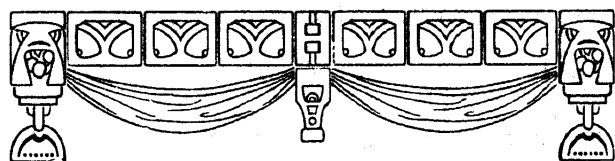
تہما کی ننگ بالارغہ تاثیرى .

تہما کینگ ضرری حقندہ بو کونگہ قدر
 سویلہ ننگان سوز قالماغان کبیر . کیف کیتہ
 طورغان نرسہ لردن تہما کینگ آرتق ضرری
 ایدیکنی دعوا قیلوچیلر اولدقی کیی آز استعمال
 ایتو شرطیلہ بعض فائدہ لرینی سوبلہ وچیلر
 کورلور. لیکن مونگ ضرری تاثیرى آچق
 دلیللر، طبی شاهدلر ایلہ اثبات قیلنمشدر.
 تہما کی مسئلہ سی حقندہ غزنہ و ژورنال
 صحیفہ لرنده عجب تصویرلر، تورلی استاتیہ

بورهك قاغو، آش باطمناو كى اورولرده
كورمشدر.

دوقتور ريشارديهرك نك سوزينه كوره:
تونون استعمال قىلغان شا گردلر كلمه هم جهله-
لرني، رقم ومونك كى نرسه لرني بيك اونوته لر
ايهش. دوقتور درييز، فوه حافظه نچارلانوويني
الكائول استعمال ايدوچيلردنده كوبرهك تونون
استعمال ايدوچى شا گردلر، نيكوتين نك تاثيرندن
اوقورغه بولغان دردلرني يوغالتدقلرى كى،
نچار عادتلرگه عادتلنوب بيك قزغانچ حالگه كيلر.
اوشبوگا كوره بالالرنى تما كودن نفرت
ايتدررگه طريشورغه وهر وقت اوشبو يول ايله
تربيه ايدررگه تيوشليدر.

ع. د.

مراسم و محاربه

«قزان»: ۲۱ نچى عدد «شورا» ده يارالله
مرادوفى سؤالينه جواب اولارق: «بلغارلر
دنيا نك الك اسكى قوملرندن اولوب مدنيتلرى ده
مجوسيت وقتلرندده اولمش ايدى، اسلامه كلديكلرند
كوب زمان طورمادى دولتلرى منقرض اولدى»
ديه يازلمشدر. بو سوزدن اسلام نك مدنيت كه
خلاف ودولتنك زوالينه سبب اولمقى فهملنده در.
حالبوكه اسلام، تمدن گه خلاف دگل بلنكه بالعكس
مدنيت كه اعانت قيله در. دخى: «بلغارلر نك كيوم-
لرني هم تيللرى مجوسيتدن قالمش» ديه شمسز. بونى
نه يردن بيلديگر؟ بلغارلر مسلمان اولدقلرى صولك
كيوملرني اوزگرتكلرى نيچون جائز دگل؟»
امام شاه احمد ملا محمدى اوغلى «البرغ منگار»:

ايك صافى وايك يغشى وقتنده تما كى استعمال
فيلوب، ضعيفلك گه دوچار بولغان بالالرنك بو
عادتلرى، اولرنيك اوسمكلرينه مانع اولغانغه،
آمريقاده «بوستون» دارالفنوننده گى شا گردلر
اچندن تما كى استعمال قىلا طورغانلرى آير-
لمشدر. چونكه تونون وجودنك اوسوينه ايك
زور مانعدر. آمريقالى بر دوقتورنك تجربيه-
سينه كوره: تما كى استعمال قىلوچى شا گردلرنك
طازالق، واوسولرندده ضعيفلك كورلدىكى كى،
فوه معنويه هم فوه حافظه لرندده ده كوب فرق
كورلمشدر. مذكور دوقتور، شا گردلرني دورت
فسمگه آيروب ايك زيرهك واوتكون بولغانلرني
تما كى استعمال قىلماغانلرده طابمشدر. ايك
آكفرالرى ايسه: تما كى ني كوب استعمال
قىلغانلرى ايدىكى بلنمشدر. چونكه تما كى گه
قاتشقان «نيكوتين» آنك فوه عصيه لرينه بيك
فاتيح تاثير ايدده ايمش. بزم بو فكرمزننى موسيو
«البر» نك بو حقه غنى سوزيده قولمك در:
- ايگز طوغان ايكى بالادن برسى كچكنه وقتدانوق
تما كى استعمال قىلورغه باشلامش، موكار
عادتله نوب كيتوب، آنا آناسى مونى بو عادتنى
طاشلاتور ايچون نى قدر طرشسه لرده موفق
بولا آلميلر. حتى شول قدر عادتلمش، كه
آزغنه وقت تما كى استعمال قىلمى طورسه حاضر
آورى باشلى ايمش. بو ايگز بالالرنك هر
ايكىسى اون ايكيشر ياشكه يينكچ، تما كى
استعمال قىلماغانينك غايت زيرهك واوتكون؛
استعمال قىلغانى: خلقسز، يالقاو بولدى ظاهر
بولمشدر.

دوقتور ده كه ش ده، ۹-۱۵ ياشلرندده تما كى
استعمال قىلغان ۳۸ بالادن ۲۷ سنده آلبرنك
كوردكى حاللرني كوردكنى بيان قىلوب، آنك
فكريني تصديق ايدده در. حتى بو ۲۷ نك ۲۲ سنده

بلى ، اسلام ايله مدنيت آراسنده مخالفت دگل بلكه بر برينه مساعده اولورغه تيوشلى . بو طوغروده اولان اعتقادمز ، حضرت اعتقادينه طابق النعل بالنعل ديه چك قدر موافقدر . فقط بونده پر شى واردركه سوز مناسبتى كلكيكندن عرض ايدرگه احتياج كورله در : اسلام تمدن گه خلاف اولماز ايسه بو كوئنگى مسلمانلر نيچون مدنى خاقلر حضورنك جمادات روشنك اوله رق فالمشلردر ؟ شمديكى تركيا دولتى مسلمان بر مملكت اولديغى حالده عسكرينى . پوچته وتليغرانى ، ملكى واقتصادى حاللرينى ترتيب كه قويمق ايچون عرض افتقار ايدر ك چيتلرنى دعوت ايتمكده در . بونك كورشيمسى اولان ايران دولتى ده بعينه شويله بر حاله دوچار اولمشدر . هندستانك اولان ۸۰ ميليون قدر مسلمانى ۲ ميليوندن آز انگليز ، قوى كتوى اورنده يورتر ، بو نيچون ؟ آرالرنده بر دانه چيت مذهب اولمغان خيوه ليلر شري ايله اينه ياصامقدن ده عاجز اولوب بونلرنى چيتدن كتوررلر . بونك سببى نه در ؟ افلاس اعلان ايدر كه رمق فالمش ايكن مصرغه انگليزلر كرديكلى صوك ائك باى بر دولت اولدى ؟ بو نيچون ؟ اورنبورغ شهرينك بر محلهسى حكمنده اولان «قارغالى» اسمنده بيوك بر اسلام شهرينك مسلمانلرى اورام چاتلرنده غيبت سويلا . خاتونلرى صاغز چايناب عمر كچرديكلى حالده دوناي بوينده اولان بلغارلر كلوب بونلرنك بورن آستارنده باغچلر اشلاب كوز كوننده بيوك بيوك آلتون آلوب كيدرلر بونك سببى نه در ؟ هوا كويمه لرينى سويلرگه حاجنده يوقدر . ايشته بوكي جزئى شيلر پك كوب اولوب كتكديكندن كوب آدملرنك ذهنلرينه : « يوفسه اسلاميت تمدن گه ضد برشيمى ايمش ؟ » ديه شهبه توشه در .

«شورا» - ۲ نچى عددده اولان جوابمزنك اسلامنك مدنيت گه خلاف ودولتنك زوالينه سبب اوله چغى قانغى يرندن فهملانديكى بزلره معلوم اولمادى . بلغار تركلى و آنلردن صوك ياروم جهانه حكم سورمكده اولان مغوللر (تاتارلر) اسلام قبول ايتديكلرى صوك انقراض طرفينه يوز طوتدقلى حقائق تاريخيه دنر . اسلامنك مدنيت كه خلاف اولماديغنى سبب كو ستروب حقائق تاريخيه نى انكار ايلمك جائز دگلدر . كيوملرى بحثنه كلنچه : تيللرى كيوملرى اوزگرتلماديكى ايچون دگل بلكه اوزگرتلديكى ايچون دليل كتورمك ايجاب ايلر . مادام كه اوزگرتلديكى دليل كتورلماز اول وقت اوزگرتلماديكى كندى كنديندن ثابت اولور . عصر سعادندن بو كونه قدر حسابسز قوملر ، ملتلر اسلامه كروب طور دقلى حالده هيچ برينك كيوم فورمه لرى اوزگرتلماش بلكه بالعكس اصحاب كرام ايران لولر ، ورومالولرنك كيوملرينى كنديلرى كيد . يكلرى تاريخا ثابتدر . بو حكمن بلغار قومنى استئنا ايتمك ايچون البته بر دليله احتياج اولور . نزاع جوازده دگل ، وقوعده در . فن تاريخ ، وجوب امكان ، امتناع وجوازله بنا ايدوب حكم استئراج ايتماز . شريعتده دليلى اولديغى حالده خليفه ايلچيسى احمد بن فضلان بلغار قومينك ايرلرى و خاتونلرى بر برندن پرده سز اوله رق بر يرده صوكرمكلىنى منع ايدرگه طريشوبده موفق اوله آلماديغنى سويلر . الوغ بر ملتلك كيومنى هيچ دليلسز و بئانه سز اوزگرتمك بونسندن بئكل اولماسه كرك . شاه احمد حضرتلرينك : « اسلام ، تمدن گه خلاف دگل بلكه بالعكس مدنيت گه اعانت قيلدر ! » ديديكلى سوزلرندن چوق خشنود و مسرور اولدق . بر فارت حضرت قلمندن بو سوزنك توگولمه سيني اميد ايتماز ايدك .

احمد بن یوسف اسلمی ذانتک کیم ایدیکی وشویله سوزنی نه کبی اثرنده سویلادیکی معلوممز دگلدر، ایرونیک بر طرفدن بعض بر مسلمانلرنی آداشدر و بده ایکنچی طرفندن ده «مسلمانلر تاریخ بیلمازلر!» دیه کوامک قصدیله دگل بلکه درست نیت ایله نقل ایتیش ایسه، نقلنده بر خطالق اوله چغنی خاطره کلور. قصه ناک موضوع و مصنوع ایدیکی کورلوب طورلدیغنی سببندن بویله ظن ایدرگه مجبوریت وارد. منقول ایله منقول عنده لر آراسنک مبانیت و مخالفنلر اولدیغنی کوب مرتبه لر تجربه ایتدک.

(بونک پک آچیق بر مثالی ۱ نچی جلد «آثار» ۱۱۱۵ نچی بیتده کوسترلمشدر، مراجعت بیور له). بو طوغر وده اولان فکر مز شمدی اوشبو. نندن عبارتدر. مع ما فیه مسجد اقصی خراب ایدی دیبکدن حتی تاش اوستنده تاش فالمامش ایدی، دیمک لازم کلاماز. شونک ایچون دیوارلری بر قدر سلامت حتی یابوب قویارلق ایشکلری اوله چغنی حقنده اولان فکرگز مناسبدر.

* *

پیترووسکی: اورنبورغ صوبرانیه سی طرفندن فسخ ایدلوب و اونودلوب بتمش «مدیاتر» لك، ملالر و آخوندلاره ویرلمکده اولان فرمانلرنک مطبوع یازولرینک آراسینه قلم ایله اوله رق — Посредниками Медіаторами دیه یازلنه باشلادی. بو حقده حکومت طرفندن امر اولدیمی یاخود اونودلمش بر شینی اورنبورغ صوبرانیه سی اوزلگندن احیا ایتدیمی؟ اوشبو بیل ۳ نچی عدد «شورا» ده بو طوغر وده اوزون بر مقاله یازلوب مدیاترلر حضورنک اش تیکشرمک لازم و فائده لی اوله چغنی سویلانمشیدی. فقط مدیاترلک بیوک حقوقلره مالک اولسه ده حاکمک وظیفه سینه لایق و اقتدارلی ذاتلرنی مسلمانلر

«آلبوغا»: ۱۶ نچی عدد «شورا» ده اسرا حقنده اولان برسؤال گه مسجد اقصانک خراب اولدیغینه تسلیم اولنوب: «رسول اکرم، مسجد حرامدن مسجد اقصاغه واردی دیمکن مقصود، مکه شهرندن قدس شهرینه واردی، دیمک اولسه کرک» دیه جواب ویرامش.

عصر سعادتده مسجد اقصانک خراب حاله اولدیغنی اثباتلی بر شیمیدر؟ مؤرخ ایرونیک «محمدنک حیات» نام کتابنده احمد بن یوسف دن انکار ایتمکسزین نقل ایتدیکنه کوره: جناب رسول الله ایلچیلری استانبولده ایمپراطور هر. فل گه کردیکلرنده قدس پاتریارخی هم برلکده اولمش. ایلچیلر معراج خبرینی سویلادیکلرنده پاتریارخ سوزگه کرشوب: بیت مقدس ایشکلری هر کیچه ده بابلحق عادت اولدیغنی حالده مذکور کیچه ده (؟) الك الوغ ایشکنی خارق العاده اوله رق کوچ یتشما دیکندن اوز حالنچه آچیق، قالدر. لدیغنی هم ده البراق باغلاندیغنی اورنده ایز فالدیغنی و ایرته گوسین: الوغ ایشک یا بلماوینک سببی برر پیغمبرنک عبادت قیلور ایچون اولسه کرک، دیه حاضر ون گه اعلام ایتدیکنی ایمپراطوره بیان ایلامشدر. بوکا کوره مسجد اقصانک مذکور کیچه ده بر قدر اولسه ده سلامت حتی یابوب بیکلاب قویونی قابل ایشکلری اولدیغنی آکلاشلور. اوشبونک ایله بو طوغر وده اعتراض ایدنلره جواب ویرمک ممکن اولمازمی؟ «آخوند مسعودی»

«شورا»: رسول اکرمنک ایلچیلری استانبوله واردیغنی صحاح ست و معتبر تاریخلرده کوردیکمز خاطر مزده یوق. دحیه الکلبی، ایلیا (بیت المقدس) گه واروب هر قلغه یولقمش ایسه ده بونک هم معراج طوغر وسته سوز سویلا. شدیکنی کتبخانه مزده اولان اثرلرده اوفومادق.

خصمنك حقیقی حفظ ایدرگه اقتداری اولماسه، اهیتلی نقطه لرنی طوتوب شاهدلره سؤالره ویره آلماسه، مأمور اولان ملا و آخوندلر معاملهلرنك خلاف شریعت و خلاف زاقون ماده لرنی کوردیکنده اوز اسمندن پرتیست یازوب ویررلك اقتداری کورلماسه، صلح ایتدرلك کمالتی یوق ایسه آنگا «حکم» می دیورلر؟ آنگا مدیاترلرگندن کیم و نه کبی فائده کورچکدر؟ بویله بر عبث اش ایله معاذالله قرآن شریف بیوراچقمیدر؟ شونك ایچون طرفینك حقیقی قازانورغه کیملر مقتدر اولورلر ایسه آنلره کوره شونلر «اهل» اوله چقدردر. تاج العروس: «اهل الرجل من یجمعه وایاهم نسب اودین اوما یجری مجراها من صناعة و بیت و بلد» دیور. مدیاتر اولورغه مقتدر آدملر آز اولمقی بو اشنی میدانغه قویمقدن مانع اولماسه کرك. ملالر آراسنك قاضیلق وظیفه لرنی اجرا ایدوچیلرده کوب دگلدر. بوکا باقوب قاضیلق وظیفه لرنی لغو ایتمکنی تکلیف ایدن شاید اولماز. محترم مخابرمنك ملالرنی مدیاتر ایتمك خصوصنده مشکلك کورمه سینك سببنی آنگلامادق. شرعا قاضی اولمق حقیقی حائز اولانلرنك هر بری «حکم» (مدیاتر) اولورغه یاراسه کرك. خواه اوکازلی اولسون خواه اولماسون! بومسئل حقنده تکرار سوز سوبلیه چك اولور ایسه اسمنی یاشرمکسزین سوبلامکنی رجا ایتمکده مز. زیرا اوقوچیلر ایچون بونك لزومی واردر.

* *

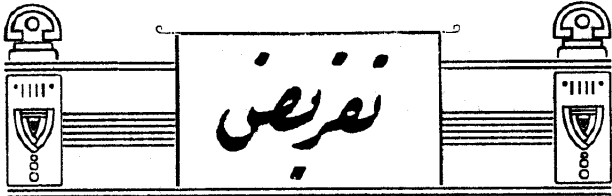
«بخارا»: ۱۸نجی «شورا» ده «جانلی افندی» جانسز عالم کشف ایدوب خوارزمیلر حقنده بی ادبانه (؟) معلومات ویرمشدر. جانلی افندی! اگرده معلومات ویرمك سزکچه شویله ایسه بوندن بویان بویله معلومات ویرمه مکشز کندیکز ایچون ده اخیلیدر. خوارزمیلر حقنده

آراسندن نابوق مشکدر. ملالرنی مدیاتر قویمق عائله طرفنده غی آدملرنك تهمت لرنی موجب اوله چق یاخود «من اهلبا» قیدنه چیت اولوب قرآن کریم اقتضاسندن یرافلاشاچقدر. اوشبو جهتن «مدیاتر» مسئله سینی بزم بو طرف مسلمانلرینه تطبیق ایتمك مشکدر. مع هذا ملالر «مدیاتر» لك گه اهلیتلی کیمسه لرن تابلدیغی یرلرده عمل گه قویمقله برابر آنگا اهلیت اولنمادیغی یرلرده بونلرنی حاضرلرگه تیوشلی ایدی. فقط ملالر مز بو «مدیاتر» وظیفه سنده اولان اهیتنی تقدیر ایده بیلورلك درجه ده دگللدر. بو طوغورده صورانیه اوزی برر چاره کورسه چوق گوزل اولور ایدی. امام. ع. س.

«شورا»: نیچوك اولسه ده اولسون صورانیه، اوزینك فرمانلرنده هر ایکی طرف ایچون مدیاتر قویمقنی امر ایلیمکده ایسه چوق گوزل ایتمش. بواش عائله احوالینی اصلاح ایتمك حقنده یاردم ویرر، جبر و ظلم یولینی بر قدر طوقتاتور. رشوت آلمق و یا که آلمق ایله تهمت ایدلمك کبی حاللره هم بر آز مانع اولور. اوشبو جهتن بو حالنی عائله حیاتینی اصلاح یولنده برنچی آدم حساب ایدرگه تیوشلی. مدیاترلك ایچون طرفینك نسب جهتنجه یاقینلری اولمق شرط اولمیه چغی معلوم. خصملرنك مرادلرینی ادا قیلورغه کیم مقتدر اولوب اخلاص صورتده مدافعه اید بیلور ایسه شول کیمسه «اهل» در. هر بر عارف لغت، قرآن شریف عبارتینی بویله صورتده آنگلاسه لر کرك. زیرا بو طوغورده حاضر اولانلرنك دعوانی اثبات و یا که مدافعه قیلورغه، لازم اولدیغنده مصالحه ایتدررگه اقتدارلری اولمق تیوشلی ایدیکی «حکم» لفظندن آنگلاشلور.

اش تفتیش ایدلدیکی وقت اوز طرفنده اولان

اما بونی بیلیمیسز او وقت خوارزم شعرا سندن
عاقل، بیانی، پورکامل، عاجز، حقیر، ندیم،
شناسی لر جوابگزی ویرر لر، بن یازمیه چغم!
(قاری محمد رحیم)

هند ایلی: ۴۸ بیتدن عبارت اولوب «بول»
کتابخانه سی طرفندن نشر ایدلمش اوشبو کوچک
رساله ده هندستان احوالی حقدنه بر قدر معلومات
ویرلمشدر.

**

عقود الجواهر: ایلی و آندن آرتق تصنیفلری
اولان عالمرنک مختصر صورتده ترجمه لری
یازلمش عربجه بو کتاب، «بیروت» شهرنده
معارف محاسبی جیل العظم اثریدر. ۳۴۰ بیتدن
عبارت اولان برنچی جزئی امام غزالی ایله
باشلانوب عیدروس ایله تمام اولمشدر. بونلر
آراسنده ابن رشد، شعرانی، ابوالعلاء المعری،
زنجشیری، فیروز آبادی، علی القاری واحمد
مدحت افندی ترجمه لری هم وار. بر نسخه سینی
اسمه زگه هدیه ایتدیکی ایچون مؤلفی حضرت نلرینه
تشکر ایتمکده مز. هر بر مشهور کتابچیلرده
صاتولسه کرک.

**

احادیث قدسیه: اوشبو اسم ایله امام
ظریف الامیرخانی طرفندن ترجمه لری ایله بر
قاچ حدیث شریف ترتیب ایدلمش و «بول»
کتابخانه سی طرفندن نشر اولنمشدر. مرتب
جنابلری بو حدیثلرنی شاید کتب سته دن جمع
ایلامشدر. شویله ایسه ده بو کونلرده حدیث

اولان سوزلرکز بتون اورتا آسیا تورکرینه عائد
اوله چغنی درخاطر ایتمه لیسز. مثال ایچون
کتوردیککز بیلگیه لوانی بلبل و خوارزمیلری
ای... ک بیورمشسز (۱). بونه در بو؟ ادبیات
کوگینه داغ صالحق دگلمی؟ «بدوی»، «وحشی»
سوزلر ایله کوکسلی پارالانمش زوالی مسلمانلر
بوندن بویان سزک کبی کندی جوانلری طرفندن
... می آدلانسونلرمی؟ بر مملکت اهالیسینی
(مسلمان دیمیه لم). واوزگه بر مملکت
اهالیسینی (خوستیان هم دیمیه لم) «بلبل» قیاس
ایدوب او مسلمانلر دیارنداغی ادبا و فضلادن
اوتانمیورسزمی؟ بر آرپا بویلی معلوما تکز ایله
خوارزمده یوزدن آرتق آخوندلردن بیگلرچه
طلبه طرفندن هنوز یاش مطبوعاتمزنک نفرت ایله
یاد اولنمه سندن قورقما دیکزمی؟ خیر! یا کلیورم،
سز بوراسینی پیامک ایستمیورسز. اسلام مطبوعاتی
آچلدیغندن بویان اورگانچ و خیوه شهرلرنده
دورت مکتب آچلدی، بونلردن اوچسی خیوه شهرنده
حکومت رجالی طرفندن آچلدیغنی بیللمی ایدیکز.
ایشته تمدن ساری بر آدم باصق بودر. خوارزمه
بیوک مدرسه چوق اولسه ده مکتبلر اولمادیغندن
اونری اومدرسه لردن اهالینک استفاده اینک آلمادیغنی
آکلاشلدیغندن ولی عهد حضرتلری هم وزیرلر
اوز حسابلردن مکتب آچمیه تشبیت ایتدیکلری
وبعضیلرینک آچدقلری معلومکز دگلمی؟ سزنگچه
اورتا آسیا مسلمانلری بر کیچه ده بیلگیه لیلر
کبی اولسونلرمی یا خود بزچه تدریجا یکرمی
یللرده عثمانیلر درجه سینه یتشسونلرمی؟ هانگی
بری امکان خارچنده؟ جانلی عزیزم! شو مقاله نی
کورکزدن کوردیککزده بکابر نچه سوز یاز بیورسز،

(۱) خوارزمیلری ۸ یوز بیگ جان بیوروب
بیلگیه لیلرنی آنلرنک اوچن بر الوشی دیمشز حالبوکه
بیلگیه لیلر بیش میلیون ایرر.

يىللار ايلكدر . بوشهرنڭ اسمى بورن شول اورنده طورغان اولنڭ آق صفالى فرغز قوستانايدن آلنغاندر . شهرنڭ قارتلىرى ئلى بوكونده شهرنڭ اڭ زور اورامينڭ بوينده آزغنه بيلگولى بر اويصو يىرنى قوستاناى قبرى ديه كورساته لر ، شهر قدر شهرگه نيگز سالغان آدمنڭ قبرى شول حالده بولوى قزغانچدر . يىرنى مسلمانلر جيولوب شهر اداره سندن شول قبرى كوچرتوب اوستنه بر بيلگوقويارغه اوتنسه لر البته بوش قالماز ايدى .

ابو النصر القورصاوى - اسلام عالمنده علم وكمالاتى ، تحقيق ودرائتى ايله ممتاز اولان ابو النصر القورصاوى القراننىڭ وفاتنه اوشبو هجرى يىلده رمضان آخر اوندە يوز يىل تولدى .
آچق خطار يوبىلىسى - بويل ياڭى استىل بلن برنچى اوكتابردە آچق ، پوچته خطلارنىڭ ۴۰ يىللىق يوبىلىسى بولدى . شول مناسبت ايله بولنرنڭ ميدانغه چغو تارىخىنى ياد اينوفائىدن خالى توگلدەر .

۱۸۶۵ نچى يىل گيرمانياده بر پوچته باشلىقى مغابره ايچون آچق مکتوبلر چغارونڭ كىره كلگى حقنده داقلاد ياصاغان . لىكن آنڭ بو فكرى رد قىلونغان . چونكه پوچته اداره مركزيه سى ، آتقرىتقه لر چغارلسه ، پوچته دن كىلگان طابش آزايور دىب اويلاغان . دورت يىل صوگزه ، يعنى ۱۸۶۹ نچى يىل برنچى اوكتابردە ، پروفيسور «غيرمان» نڭ تكليفى بويونجه آفستريا اوز پوچته - لرىنه آتقرىتقه (آچق خط) لر كرتكان . بوند - پىرنڭ فائده لىلغن شوندىن ده بلورگه مېكندركه ، آفستريا پوچته خانەسى اولگى اوچ آيدەغنه اوچ مليوندىن آرتق آچق مکتوب ساتقان . كوب كىچكىچوك گيرمانياده ، آفسترياغە ايارگان ، ۱۸۷۰ نچى يىل پوچته لرىندە آتقرىتقه لر يورته باشلاغان آندن صوگ انكلترا ، لوكسمبورغ ،

شريف بازارى پك توشوب كندىكىندن بويله حسن ظنلر ايله گنه فناعتلىك كافي دگل كوب آدملر كورلەدر كه نقل قاعده لرىنه رعایت ايتمكسىزىن ، راموز الاحاديث وجامع الصغیرلرده اولان حدیثلر آخرينه «رواه احمد» ، «رواه ابن ماجه» كىبى سوزلر يازوب تدليس ايتە باشلا - دىلر . شونڭ ايچون مرتب جنابلرى هر بر حدیث آخرينده اشارت ايله گنه اولسه ده مأخذلرىنى كوسترمش اولسه گوزل اوله چق ايدى .

شوغه

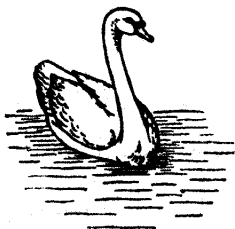
شمال بوز دىنگزى - اروپا و آزيانڭ شمالنڭ دىنگز يولى آچارغه بر نيچه يىلدىن بىرنى قزىغەلر . اقصاى شرقغه بو يول حاضر يوريله تورغان يولغه كوره برمه بر قىصقه بولاچق . روسيه گه بو يولنڭ صوغش ايچونده اهميتى معلومدر . يو يولده جاى كوننك بورولماوگه سبب فقط آنڭ مجهول لگى گنه دىب اويلاوچىلر بار . بحريه نظارتى حاضرده بو يولنى تىكشترگه قرار بىرگان . كىله سى يىلده ۷۴ كشى ايكى بوز وانتچ پاراخودقه اولطروب محيط شمالي دىنگزن تىكشترگه كىته چكلردر . بونڭ ايچون ۵۰۰ مڭ صوم مصارف تعيين ايتلگان . موندن باشقه ولادىواستوق ايله لىنا يىلغه سى منصبى آراسنڭغى ساحل لرنى تفتيش ايچون بر هيات تعيين ايتلوب ۴۰۰ مڭ گه ياقن مصارف بىلگولانمشدر .

قوستاناى - قوستاناى شهرى فرغز ايچنده بولغان شهرلرنڭ اڭ كوب خلقلىسى هم كوندن ون آله تابا باره طورغانلرنىندەر . بونڭ شهر رولوى كوبدىن توگل ، آنچق ۱۸۷۹ - ۱۸۸۱ نچى يىللردهغەدر . اما باشلانوى بوگا چاقلى كوب

مخصوص بولوب باشقه یرده ساتلمی . بحر محیط اطلاسی ده یورگان «آمریقا» اسملی برپاراخودده کونده لک زور بر غزته چغادر . آگا خبرلرنی چبقسز تیلیگرام ایله بیاروب طورالر . آمریقاده صوقرلرغه مخصوص غزته ده بار . صوکرگانده وقوپالنه لرده اوقور ایچون «بایژ نور» نام بر غزته صوده جیومی طورغان کاغده باصیلا ایدی . فرانسییده «غراند ژورنال» اوفوغاچ صالفیتکه اورنینه طوتیلا . لومباریه غزته سی نك حرفلری قارانغی ده یالتری شول سبیلی تونله قارانغوده اوفورغه یاری در . «بینتر» غزته سی اوزن ۳۰ یل طوناش اوفوچیلرغه عمرلک پینسییه و اوز حسابنه تابوت آلوب بیررگه وعده ایته .

عرب تیلی وقاهوس کتابی - ایرکنلگی وغایت کیکنلگی ایله مشهور اولان عرب لسا - ننده «تگری» نك خاص اسمی یوق دییورلر . اڭ آز استعمال ایدلن سوزلرگه قدر نابوب یازلدیغی دعوی ایدلن «قاهوس» کتابنده هر بر مسلمان آغزنده کوننده یوزلر ایله دفعه آیتولمکده اولان «بسم الله الرحمن الرحيم» نك «الرحمن الرحيم» ی اونودلنوب قالمش .

یگی محیط المعارف - آروپا آنسیقلو - پیدیلری روشننده گوزل ترتیب ایدلوب ده اسکی حکومت طرفندن باصلمه سی منع ایدلمش «محیط المعارف» نك اوشبو کونده وارث تخت یوسف عزالدین خراجاتی ایله طبع اولنه چقی استانبول غزته لرنده اوقولدی . فرنك و روس لسانلری بیلمگان کیمسه ار ایچون بونی غایت الوغ بشارتدن صانارغه تیوشلی .

اسویچره ، بلجیقا ، هولاندا ، دانیمارقه ، اسویچ - نوروج و روسیه ده صوکره آمریقا ، فرانسه ، اسپانیاده ، ۱۸۷۴ ده ایتالیاده و ۷۶ ده یونانستانك آتقریتقه لر فوللانا باشلاغان . عمومی پوچته معا - هده سی قورولغان کوندن ، یعنی ۱۸۷۸ نچی یلنك ۱ نچی اییونندن اعتبارا آتقریتقه لر بتون دنیا پوچته لرنده استعمال ایتله باشلادی .

ساخالین اینجوسی - یاپونلر ساخالین آطه سنده اینجوگه غایت بای دگز قولتقلری طابقانلر و حاضر شونده افراط کوب اینجو جیا باشلاغانلر . ساخالین ساحللیری تیره سنك جیولغان اینجولر فوق العاده اری ، یالتر اوقلی و گوزل بولالر . اینجولرنك کوبره گی کموشسماق قاره توسده یالتریلر . بتونلای قاره لری وعادنده بیک سیره ك طابله طورغان صاریلریده اوچریلر ، بو اینجولرنك صدفلی اڭ باشلیچه دگز تو - بنده گی قومسماق قیا (زور طاشلر) اوستنده بولونالر . ساخالینده ، بر آی اچنده بارطی میلیون اینجو صدفی جیغانلر .

حاضرنده یاپونیادن لوندن ، هامبورغ ، پاریز شهرلرینه اینجو طاشونی بر انتظامغه قویو بلن اوغراشه لر . اوشبو ساخالین اینجوسی بتون یاوروپانی طوترر و بین الملل بازارلرده اینجو بهاسینه کوب تاثیر ایتهر ، دیلر .

قزق غزته و ژورناللر - دنیا ده چقمقده بولغان ۷۰ مڭ قدر تورلی مطبوعات موقوته آره سنده بیک قزقلری باردر ؛ مثلا گیرمانیاده «اشپالت» شهرنده «آرمیره یدریش» نام بر غزته چقا که ، محررلری همه سی اوغریلر و قاقچنلر . هیئت اداره سی دنیا نك همه اوغریلرینه و جا - سوسلرینه مراجعت ایتوب مقاله صوریدر . لوندون ده ، «کرهت» اسملی بر غزته یر آستنده چقا . یر آستنده یوری طورغان پوزدیوچیلرینه

اولور، بن سکا شمیدی ماجراسی حکایت این چکم، شوندىن ایسه حالمنڭ یامانلیغی نه جهتدن ایدیکی آگلاشلور. بنم ترجمه عالم وقصه اوشبودر، دیدی وشوندىن صوڭ تماقلىرنی توزاتوب، صولیشنى ایرکنلاب آلوب اوشبو روشده حکایت سويلرگه ککرشدى:

بز اورما کوچلر پک اجتهادلی وپک حیللی اولدیغىمىنى هواده فاناتسىز اوله رق اوچومز اثبات ایتسه کړک. احتمال بو سوزمه فارشو: « یار- فانانلرده فاناتسىز اوله رق اوچالار! » ديه آیتور- سن. صبر ایت! یارقاناتلر فاناتسىز اولسه لرده آیاقلىرى ایله آرقالری آراسنده بر تورلی پردهلری اولوب شونڭ یاردمی ایله اوچالر، اما بزده بوندى نرسهلر یوق. دنیا یوزنده بز م کبی اوچوچی مخلوق کورلمی. درست! بو کونک آدم بالالری ده اوچا باشلادیلر، لکن بز آنلردن عصرلر ایله مقدم اوچمقده ایدک. هر نه ایسه بن کندی قصه مده دوام ایده چکم: بر زمانلرده بنم آنام اوزینڭ اویینڭ پوچماغنده اوطوردیغنده یوکلی خانونلرده اولا طورغان آغریلق کوردی وشونڭ آردندن یومرقا صالا باشلادی. اوشبو بر کونده صالحش یومرقاسی اوچپوز عددایدی. بو یومرقالرنڭ تارالوب کیتولرندن وشول سببلی بوز ولمقلىرندن قورقوب اوزینڭ قویرغنده اولان آلتی اورچوغی ایله یفاک کبی نچکه روشده یب ایرلادی. آدم بالالری بو ییلرنی « اورما کوچ آغی » دهلر وکوب وقت ضعیف نرسهلرگه مثال ایدوب کیتوره لر. حالبوکه بو ییلردن بر قاچ عددی برگه قوشاسه تهر چلبرلردن محکم اوله چقدر.

آنم یومرقالرنی اوشبو ییلر ایله چلغادی، باریننی بر یرده اوقماشدردی توگاراک بر نرسه مثالنده ایتدی. شونڭ صوڭنده بو توگاراک

اورما کوچ

زور بر اورمان آراسنده یوردیکمه گوزل روشده آقیمده اولان الوغ بر ییلغىغنه چیقدم. منظره سی ملایم اولدیغی ایچون یار بوینه آغاچ کولگه سینه واروب اوطوردم. صونڭ صافلیغی و آغاچلرنڭ خوشلیغی، قوشلرنڭ صایراولری سببلی اوزمنی گویا ایکنچی بر عالمده کبی صانوب جانم راحتلوب اوطورر ایدم. شول وقتده کوزم تاش اوستونده اولدیغی حالده ایکی قولى ایله یوزیننی یومقده اولان بغدادی نوسلی بر اورما کوچ گه توشدی. بونڭ ایله سویلاشمک اولوب اڭ ایلك سلام ویروب حالنی صورادم و: « نیچون پک کوکلسز وییوق حالده طورمقده سین یوقسه برر جانواردن قورقدکمی؟ » دیدم. اورما کوچ سلامی آلدی و: « حالم یامان! » دیدی. بوگا فارشو: « سز اورما کوچ طائفه سی پک غیرتلی و کوچلی اولمقده سز، سکا یامانلق نه جهتدن ککلی؟ الله تعالی سلامتک ویرسون! » دیدم.

ایده شیم جدی صورتده بکا قاراب: « سز آدم بالالری هر وقت یا گلش مقدمه لر قوراسزده شونلردن یا گلش نتیجه لر چیقاراسز بو عادتکز منطق پیامادیکگزدن اولسه کړک. سز نڭ منطق کتابلرکز پک بوزوق روشده ایدی، صوڭ وقتلرده مدرسلرکز اوشبو جدی فنی مناظره اسلوبنه قویوب دخی ده بوزدیله ر. ایدمی سز نڭ منطق بیلوچیلرکز، اولسه فالسه مدرسه گه کرمگان الفنی تایاق دیب بیلماگانلرکز آراسنده غنه اولسه

نورقو كىلدى. فقط آرتىدىن طوغانلارم دە چىقمىشلار
 ايشى. آنلارنى كورۇپ كوكلەمە قوت كىلدى.
 طوغانلارمى قاراب طورديغىم وقت بىزلىك فرمان
 بوللو سوزلار سويلوچى بىر اورما كوچ تاوشنى
 ايشتىك. يوزمىنى چويروب قارايدىغىم دە اوز-
 مىزنىڭ آنامز اوى آلدندە اوطورۇپ بىزلىك سوز
 سويلى ايشى. آنامز بىزنى تىرىلەپ چىقاروى
 حقندە اولان مىشقىلارنى باشىدىن آخىرىنە قدر
 اوشبو وقت حكايىت ايتدى، بىز اخلاص ايله دىگلا دىق.
 فقط شول وقت آنامنىڭ آياق آستىدە الوغ بىر
 اورما كوچ گودەسى كورۇپ پىك قورقۇم ھەم دە
 آنامدىن: « نىندى ئىرسە اوستىنە باصوب طورا-
 سىن؟ » دىھ سورادىم. « اول آتا كىز! » دىھ جواب
 وىردى. « نىچوك اولدى؟ » دىدىم. بوگۇ قارشو:
 « يومرقا سالوب بىرگىچ آنىڭ كىرگى يوق. شونىڭ
 اىچون بىن آنى اوزم اولدروب فانىنى اىچىم،
 اىمدى گودەسىدىن آستىنە سالوب ياتور اىچون
 صىرمە ايتىم، اول پىك يومىشاق صىرمە بولادىر! »
 دىدى. « زور اوسكاج بىنە اىرگە واروب سوگرە
 ايرىم اولدورمى؟ » دىدىم. « يوق سىن اير
 اولدىغىڭ اىچون اوزىڭ خاتون آلورسىن دە سىنى
 خاتونىڭ اولدروب فانىنى اىچار، سوگىدىن گودەنى
 صىرمە ايدوب آستىنە سالوب ياتور، دنپانىڭ
 نظامى اوشبو روشدەدىر، لىكن بىگۇ پىك ياقىن
 يورمە كىز بعض بىر وقت ايرىم كىبى بالالارنىڭ دە
 قانلارنى اىچو عادىتىم وار، كوزم قىزىغوب
 قويماسون! » دىھ جواب وىردى.

حيات باشلاندىغى كوندە انىڭ اىلىك ايشتىدىكىم
 اوشبو سوزدىن غايىت مايس و حىسرتلى اولدىم.
 دنپا تىركىلىكى بىر آقچەلىق دە يوق!

آنامدىن بو سوزنى ايشتىدىكىم سوگۇ آشا-
 ندىن قورقوب يىل كىبى بىر طرفە بوكردىم، يولم
 يىلغىغە واروب طوقنامىش ايسە دە بىن اوز اوزمى

نرسەنى آغزى ايله تىشلاب كوناردى دە اويندىن
 چىقوب، تاشو وقتىدە سو كىرمارلىك بىوك اورن
 اىزلىك كىدى. كىب زىمىتلر چىكىكى و سىفر
 مىشقىلارنى كوردىكى سوگۇ بىر بىوك اورن
 تابوب تاش آراسىنە بىر اوىا ياصاب يومرقالارنى
 شوندى يىرلاشدى، بىز اوچىوز قدر طوغانلار
 تاش آراسىدە اولان يىكى اوبادە يومرقالار اىچىدە
 قالدىق. قوش قورتلىرىڭ، چىبىن چىكىلارنىڭ ھىجوم
 ايدوب اوزمىنى تىلف ايتىمىكلردىن امىن دىگىل
 بىلكە ھەرقىدە قورقۇچ ھالە طورر ايدىك.
 بىرە بىر كىونى پىك ىمان سورتلى، قورقۇچ سىقتى
 بىر قوش كىلوب بىزم اطرافىدە اولان چىبىلارنى،
 قورتلىرىنى آشارغە كىشىدى. بىزم بىختەرگە قارشى
 آنامز بىزنى اىچكارى اورنلاشدىمىش ايشى،
 قوشنىڭ كوزى بىزنى كورمادى، نىماغى طويغىان
 سوگۇ كىدى. قوش ايلارنى اوتوب كىدى بىز ھىمىشە
 يومرقا اىچىدە طورمىدە، مەز ياز كىونى بورونلاب
 بىز يومرقالارمىزدىن چىقىدۇق. دىقت ايدىلنە چىك اورن
 شوندىدە كىبالاك، بال قورتى وغىرلار يومرقا-
 لاردىن كىچوك سورتدە قورتلار اولوب چىقىدۇقلىرى
 و سوگرە دن كىبالاك و بال قورتى سىقتلارنى
 كىدىكارى ھالە بىزلىر طوغرىدىن طوغرى اورما-
 كوچ اولوب چىقىدۇق. يومرقادىن چىقىدۇق، لىكن
 بارمىدە نارسىدە سىبىلر، بىر نرسە بىلمايمىز،
 كوزلارمىز يىخشىلاب كورمى بىتون اطرافىدە بىب
 ايله چىرنالغان، طىشقارى چىغارغە اقدارمىز يوق،
 بىلكە قاپچىق اىچىدە طورامىز. بو بىلە طورمىق
 مىناسىب اولماز دىھ باشلاب بىن بىر بىر بىلارنى
 اوزارگە كىشىدەم دە آچىق ياصاب چىقوب كىدىم.
 دنپانىڭ ياقىلىغىنى كوروب تىحمل ايدە آلماي
 ھوشم كىدى. اطرافىمىڭ زورلىغىنە بونلرغە كورە
 اوزمىڭ كىچوكلىگىمە ھىران قالدىم. اوللارنى زور
 آغاچلار روشىدە ھىساب ايتە ايدىم. كوگىلەمە پىك

طيا آلمى فزولغم ايله صو اوستينه كروب كيتدم. نه كوريم! فوریده نيچوك يورسه م صو اوستنده هم شويله يوررگه كوچم يته ايمش. بونك ايچون شادلاندم. فقط صو اوستنده يورمك خاصيتى هر بر اورما كوچده دگل بلكه بعض طائفه سنك گنه اوله در. بعض بر طائفه لار صونك آستنده ده چومالر وهوالرده اوبا ياصاب طورالر. بزنك صو اوستنده يورومزك سببى ايسه پك يراق اولسه ده فصقچلر ايله بر نسلدن اولديغمزد، كورميسزمى بتون شكلمز فصقچ روشنده در؟! ايشته بو حال بزم آرمزده قارنداشاق اولديغند. فقط فصقچ بزم كى سكر آياق ايله دگل بلكه اون آياق ايله يورر.

صوغه كروب كيتديكم صوك ب قامش اوچرادى، شوگا اوى صالحق فكرى كوكله توشدى. شول تيره ده ياشيل قورتلر طوره طورغان بر اول وار ايمش، شول اولغه باروب قورتلرنى برر برر آشادم. بو آشوم بوتوب توگل بلكه ايكى ياغرلرى آراسندن ياروب قانلرينى صو-روب ايچوب بتره ايدم، قورتلرنك بوش قورى تيريلرى گنه قالادر ايدى. طويدىغم صوك، اوى بنا ايتمك ايچون حاضرلنديكم يرگه فائتم، لكن ايچم پك زور ايدى، قورصاغم يارلورلق بولدى. اوينى صالوب بتردم ده چين اولارغه كرشم، كوب چين طوندم، شونلرنى آشاب پك سيمردم، تيرم ايچينه صيا آلمادىغم صوك تيرمنى صالوب تاشلارغه مجبور اولدم. تيرمنى صالدىغم وقت بعض قول و آياقلم ده صندى. فقط اوشبو صنمش قوللم، آياقلم يرينه ياكى قوللر و آياقلم اوسدى.

كونلرنك برنده چين اولاب اوطورر ايدم، شول آراده بر چين كورلدى قاناتلرينه عجب ايدوب طورديغم وقت ايكى قاناتى بردن اوزلوب

توشديلرده پك زور بر فرمسقه اولدى ده قالدى. مرلد اوينه قولاق صالدم: «قاناتلرم توشديكى ايله صوغه بانوب هلاك بولاچق ايدم، بخته قارشو بو قامشغه طوغرى كيلدم. بونده بر اورما كوچده بار ايمش، شونى اولاب طوتسه م برر آشارلق نعمت بولور!» ديه سويلانديكى ايشتم، قورقومدن نه اشلرگه ده بيلهام ده اوز اوزمنى صو اوستنه آتم، بر آز واردىغمه صو اوستنده زور بر فورطنه قوپدى، تاوتاو بولوب دولقونلر كيله باشلادى. مگرده بو دولقونلرنك سببى بر فوكغوز صونى ياروب كيلوندىن ايمش. آرمده قورت اولديغندن افراط درجه ده قورقدم و اوشبو قورقو تاثيرى اوله رق اوز اوزمنى هواغه يافين يرده اولان مونتلك يافراغينه آتم. آتا بابا عرفنچه قويرغمه اولان آلتى اورچم ايله يب ايرلرگه كرشم. يفاك كى يومشاق ونچكه يب بولدى، آنى هواغه يباردم، كموش توسلى اولوب يالتراب يب اوچوب كندى. اوشبو يب گه يابشدمه ييل ايله آغوب كندم. زور آغاچ باشلرندن اوتوب واردىغمه بتون هوا بنم كى اورما كوچار ايله طولى ايمش. هر برى بنم كى بالونلرى ايله وارالر. فقط بونده ده طنچاق يوق ايدىكى پك تيز معلوم اولدى. زيرا بر نوع قوشلر بونلرنى آشيلر ايمش. شوندىن صوك يينى اوزايتوب آز آز توبان توشه باشلادم. يرگه يافينلاشديغمه نه كوريم بر بال قورقى لقه ايتمك ايچون اولسه كرك قوناق كوتكان مثالنه بنى كوتوب طورادر. ابوده بولديغمزده بونلردن قورقومز يوق، چونكه بونلرنى اولاب آلامزده قانلرينى ايچه مز، بزنك ايچون بو حيوانلر پك يغشى آزوق اولادر. فقط اوى طشره سنك اوچرادىغمزده بونلر بزدن اوچارينى آلار،

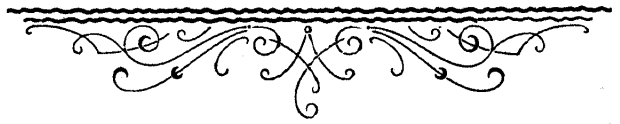
لردر . بونلر بر چاقنده سکا ایکی یوزلیک کوسترمالز، بر چاقنده آچیغلی بولوب کورنمازلر . سندن بر نرسه صورامالز و امیدده ایتمازلر . کتاب ، غزته و ژورناللر آدم بالالرینگ کوزگو- سیدرکه، آدملر، ایزگو و یاوز اشلرینی اوشبو کوزگی گه قاراب بیلورلر . بلکه کتاب بتون بر یوزنده اولان نرسه لرنگ کوزگیسی دیور اولسه م یارار . چونکه یرده کوکده اولان نرسه لرینی آدم بالالری کتاپ لردن قاراب بیلورلر و کوررلر .

اوتکان چاقلرداغی و حاضرده گی بیلم اییه- لری بولغان الوغ کشیلرنگ اوی و بیلملرینی منگو فالدرغوچی هم ده آنلرنگ بیلوکلرینی میلیون لرچه کشیلرگه بولاک ایتوب بیروچی نرسه لر کتاپ لردر .

کتاپ لر، یر یوزنده گی آدم بالالرینگ ترکک ایتوده آلغه بارمقلرینه کرک بولغان بیلملرینی، اویلرینی اورتافلاشورغه، بر چیتده گی کشیلر ایله ایکنچی چیتده گی کشیلرینی بر اویغه، بر قارنداشلک گه باغلاب، بتون یر یوزنده آدملرنگ پادشاهلق فیولرینه یاردم ایدوچیلردر . کتاپ لر، آدملرنگ یاش چاقلرنده اورنلاشقان یاراماز اوگر انچوکلرینی و نادانلقلرینی بتروب آنلر اورنلرینه ایزگو اویلر و بیلملک یاقیتلقلرینی اورنلاشدر و چیلردر . هر تورلی قایغولرینی، بورچلورلرینی باصوچی یینه شول کتاپ لر اولور . کتاپ لرغه قارالور اولسه قایغولر اورنینه شادقلر یرلاشر . سوزنگ قسقه سی کتاپ لرنگ هر بر حرف و یوللری بیوک بر بیلمدر . هر سوزلری آدملرنگ ترکک یالانلرنده آلغه تابا بارولرینه و یاشاولرینه برنچی یول باشچیلریدر، دیسه ک بلکه درست بولور . شول قدر واردرکه بر یوزنده کتاپ چیکدن طش

آغزلری ایله تشلاب کوتاروب کیتهلرده اویلرینه واروب بزنی آشیلر . بن، تیزگنه بینی اوزدمه تاش مثالنده توبان توشوب اولن آراسینه آست غه کروب کیتدم . بال قورقی، بنی طوتارغه یتشه آلمی فالدی . کچه ده کوک کوکراب یاشین یاشینلاب یغمور یاغدی بن بتون توننی یافراق آستنده کچردم . کون آچلوب کتدیکی صوگ کوکله وحشت توشدی . شول یرده اولان بر آغاچ باشینه مندم، دخی یب ابرلب هواغه اوچدم اوزمنگ یاش عمرلرمنی کچردیکم صو یارینه کیلوب توشدم . شونده بر آنا اورما کوچ ایله کورشوب تانوشدق، بوکا محبتم توشدی . آناننگ سوزلری بوکونگی کبی خاطرمده ایسه ده محبت بلاسینه طاقت طوتا آلمی آخرنده نکاحلاب آلدیم، بال آیی اوتوب کتدی، الله تعالی باشیمه نه یازمشدر ایندی، دیدی و اوزون بر صولش آلوب کورسندی .

اورما کوچنگ حکایتنه حیران قالوب طوردیغم وقت، آرتندن یاشین روشنده بر اورما کوچ کیلوب چیقدی ده بوروب آلوب ییقدی بر دقیقه اوتار اوتمازده فانینی ایچوب قوری کیبک روشنده قالدروب اوستنه بنوب اوطوردی . مگرده بو صوگفی اورما کوچ آننگ خاتونی ایش .

تیل یاریشی

کتاپ، غزته و ژورناللر اوقومق حقنده .

III

آدم بالاسی ایچون بو دنیا ده اگ طوغری بر یولداش و دوست لر کتاپ و غزته و ژورنال-

برنجه نرسه لرنى صايلاپ آلوب اوقورغه و بيلورگه كرك . شونڭ ايله كشيلىرگه ده ، اوزگه ده فائده قيلورغه طريشموق كرك . بوش چاقلر بولسه دخى برنجه نرسه لر بيلورگه طريشلور . بر كشى نڭ هر نرسه نى بيلورگه كوچندن كلماز . شوڭا كوره آوروپالولر و باشقه مدنيت لو كشيلىردە هر بر اوقورغه تيوشلى نرسه لرنى بولب آيروب بيرلەر ، شاگردلر نيندى نرسه نى اوقورغه اوستلر يذە آلغان بولسە لر شونلرنى بيك نى اوقيلر . بونلرنڭ بيلگان نرسه لرنى اوزلرى دە ، كشيلىردە فائده كوره لر ، بونلرنڭ بو كيلوشلرى بزگه دە ئولگى اولورغه ياراسه كرك ديه اويلايمز .

«شورا» : تيل يياريشى حقتە اولان مقاله لردە اجنبى كلمه لر حقتە ادارە طرفندن علامت قويلمقنى محترم ذاتلردن بر قاچلرى مناسب كورماديلر و «بونى ايسه محامه قىلو چيلر اوزلرى تفتيش قىلسونلر !» ديديلر بو فكر مناسب كورلديكندن بو مقاله دن اعتبارا علامت قويلمادى ، بوندىن صوڭ هم قويماز .

تصحیح

«۲۹نجى رمضان» ديه چك اورنده ۱۹ عدد «شورا» نڭ بعض نسخه لرنده ياكلش اوله رق «۲۸ شوال» ديه تاريخ قويلمش .

كوبدر . بونلرنڭ هر قايسندن الوش آلمق بندە نڭ كوچندە دگلدر . شوڭا كوره هر قايموزغه تيوشلى اولسه كركدر ، بونلرنڭ آراسندن دنيا و آخرت تركلگمزدە ياردمچى اوله چقلر ينى صايلاپ آلوب قارامق . يوقسه كشيىنڭ يخشى اويلر ينى و اشانچلر ينى بتروب آنڭ اورينە بوزوق اويلر صالاجق كتاب لرنڭ يخشىلقلر يذە كوره يمانلقلرى كبراك اوله چقدر .

آدمنڭ نينى اوسدروب ، كوندىن كون آلغه باروينه يخشى آزوق ، يخشى صو و هوا كرك بولغان كى جان نى و كوڭلىنى يخشى ايتوگه و كوندىن كون آلغه تابا بارو ، بيلمسزلك قارانغو لرندىن قورتلوب بيلمك ياقئيلقلر يذە چيقارغه دە يخشى نرسه لر اوگراتوچى يخشى كتاب لركردر . شاگردلك ايتوب يور وچى قارنداشلرمزدە بر ايكى سوز ايتوب كيتسەك بلكه اورنلى اولور : هر بر شاگردلرگه بيلورگه تيوشليركه ير يوزندە طورلاق قيلور ايچون چيكسز اوقولر ، چيكسز كوب نرسه لرنى بيلو كركدر . شوڭا كوره اوقورغه كرك نرسه لر بيك كوبدر . بونلرنڭ هر قايسينى بيلوگه چاليشموق هر قايسندن بوش قالورغه ياردم ايدر ، يايسه هر قايسندن آز زغنه بيلوب قالوغه ، فائده سز بيلم بولورغه ياردم ايدر . شوڭا كوره دە شاگردلك كى ايزگو چاقلردە دنيا ايچون دە آخرت ايچون دە فائده لو بولغان

محررى: رضا الدين بن فخرالدين . * ناشرلورى: م. شاكرو م. ذاكورامبيفلر .

«شورا» اورنبورغه اون بيش كونده بر چققان ادبى ، فنى و سياسى مجموعه در .	
ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Я СТРАНИЦЬ ОБЛОЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА. АДРЕСЪ: Г. ОРЕНБУРГЪ, РЕДАКЦИЯ ЖУРНАЛА „ШУРО“.	
— آبوزه بدلى : — سنه لك ۶ ، آلتى آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك . «وقت» برلن برگه آلوچيلرغه : سنه لك ۷ ، آلتى آيلىق ۳ روبله ۸۰ كاپك در .	

اداره دن : قزائده عالم جان ولييفي گه : « وقت »

هم « شورا » نڭ نومرلري ادارهده بارلغى هم نسخهسى كوهوتورغانى اوستلرنده اعلان قىلنوب كىلگىلر كورگانسىز ديو خصوصى مكتوب يا زونى اورنسىز تابدى .

استرخان شهرنده تورك اوغلىينه : امضا كز وكيم ايدىك كزنى بيان ايتما دىك كز ايچون « تىل ياريشى » حقنده اولان مقاله كز درج اولماز .

بورى اويازنده « فيلدشر » امضاسيله « تىل ياريشى » حقنده مقاله يباروچى گه : مقاله كزنى تابا المادق ، مسودهسى اوز كزده قالمش ايسه تىكرار كوچروب يبارو كز رجا اولنهدر .

مير يعقوب افندى گه : شعر كزنى باصاڭر ايچون زمان طرفندن مساعده يوقدر ، باصلمى .

ع . ف . افندى گه : مكتوب كز شخصى اولدىغى ايچون درج اولنميه چقدر .

جمال الدين افندى يومايوف گه : ايلك شعر كز تابشلامادى .

بر آتاز نڭ سوزلري « اسمنده مقاله يبارگان ايدم » ديوچى افندى گه : اوبله مقاله بزرگه تابشلامادى و بزم طرفمزدن يازلمش خصوصى مكتوب باشقه بركيمسه گه ايدى .

آدرس الماشدر رغه صور اوچيلرنڭ خطلري ايچنده ۲۸ تىنلڭ مارقه لري برابر اولور رغه تىوشلى ، يوقسه اولگى آدرس ايله كيتوب طورر .

ع . ب . ف . گه : امضا كزنى آچىق قو - يارغه قوشمادىغى كز ايچون مقاله كز باصلميدر .

عبدالله الكيبرى افندى گه : محمد عليه السلام رسالهسى هر بر مشهور كتابچيلرده اولنور .

غراف پ . پ . شووالوف

وارثلر يىڭ پيرم غوبرناسى و اويازى ليسويىسكى ديگان زاودلرنده اشلانهدر : ايو توبه لري ايچون چرمى تورغان رفته (سينقه) لى تيمر ، قاره هم آق قالاى هر تورلى ميتال نرسه لردن ياقتى و ماتووى صاوتلر ، رفته (سينقه) لانغان آق هم بويانغان چيلا كلر ، طاسلر ، چومچلر هم برده جويسر تارتوب ياضانغان صاوتلردن : ميسكى ، تار يلكه ، صودكى ، پادنوص ، كروژكه ، كوفشين و باشقه لر ، قالاى نرسه لرنى ماتور بيزا كللى ايتوب چغارور ايچون زاودنڭ ليتوغرافيهسى ده باردر .

يوقارنده ايتولگان نرسه لرگه زافاز ايچون آدرس :

С.-ПЕТЕРБУРГЪ, Фонтанка 21 въ Главную Контору наследниковъ
ГРАФА П. П. ШУВАЛОВА.

ايفيدرا قوزمىچ نباتى

قورى سزلاو ، آش باتماو ، فان آزلقدن فائى بيره تورغان بر شقالى نبات بولغانى ايچون بز نڭ روسيه ده هم چيىت ملكت لرده ده استعمالكدر . بور

اورماندن تامرى ، چاچك هم اوراقلرى ايله برگه جيولمش ايك يخشى صورتى قاروبقه ده بولنوب قداغى بش صومدر . ايكنچى صورتى اوچ صوم ، اوچونچى صورتى بر صومدر . ۱۸۹۶ نچى يىلدىن بيرلى ايفيدرانى بيروب تورامز . ايك كوب بيرگانمىز برنچى صورتدر .

آدريسىز : г. Бузулукъ, Самар. губ., В. Ваганову.

شَرِّقْ كِتَابْخَانِیْ
صِحَّیْ : أَحْمَدُ إِسْحَاقِیْ
أَوْرُشَلُومَ ۱۹۰۶

مفصل « اسامی الکتب » بوش بیارلور .
بر مقدار زادانکه بیارلسه زا کارنک قالغانی
نالوز ایله بیارلور . زادانکه بیاروچیلر :
پیرویود ایله آقچه بیاررگه تیوشلیدر .
مارته قبول اولنماس . زادانکه سز نالوز ایله
بیارلماس . پوچته مصارفی آلوچیدن .

Адрес: Орскъ, Оренб. губ..
Ахмеду ИСХАКОВУ.

« مفصل تاریخ قوم تورکی »

اوشبو اسم ایله ، قاضی و آخوند فضیلتلو حسن عطا حضرت العبشی جنابلرینک مشهور تورک
تاریخی باصیلوب جیقدی . روسیه اسلامیلری وعموما تورک قومی ایچون بو کتاب غایت مهم
و عزیزدر . اون بیش یکریمی بیلر قدر اوزون و اطرافلی بحث و تفتیش صوکنده مطبوعاتمنری
تزیین ایتمک بو قیمتدار کتابدن برردانه آلوب استفاده ده بولنولرینی علم و تاریخ عاشقلرینه
توصیه ایده من . ۳۱۶ بیتده بیوک قطعه ده بهاسی اصوم . پوچته اجرتی پراستوی باندریلغه
۱۶ تین . تعهدلی (زا کارنوی) باندریل اولچون ۲۳ تین . زا کارنوی الدر وچیلر اصوم
۲۳ تین آقچه بیاررگه تیوشلیدر .

« بو کتاب کلیتلی صورتده « شرق کتابخانه » سندده صائیمقدمده در »

« شرق کتابخانه » سندده موجود استانبول باصمه سی طب کتابلرندن بعضلری :

ابتلا	۳۵ تین	حفظ صحت خواجه سی	۲۰ تین
ابهلک طوغورمه و طوغورتمه	۲ اصوم ۵۰	حفظ صحت درسلی	۲۰
استعاده صحت	۵۰	حفظ الصحه عمومیه دورت جز ۱ اصوم	۲۵
امراض نساء بسیم عمر	۲ اصوم ۵۰	حفظ صحت متاهلین	۳۵
ارقادینی مجلد	۷۰	سفره حفظ الصحه سی	۲۵
تبدیل هوا	۲۰	صحتنمای ازدواج بسیم عمر ۱ اصوم	۳۰
تقویم الابدان لصحه الانسان	۲۵	صحتنمای عائله " " ۱ اصوم	۲۰
تونون ایکی جز بسیم عمر	۵۰	طب نبوی حسین رمزی	۵۵
چوچقره حفظ صحت	۲۵	عائله حفظ الصحه سی " "	۳۰
چوق یشامق ایچون تدابیر	۳۵	عائله طبیبی مصور	۴ اصوم ۵۰
حفظ صحت بسیم عمر ۱ اصوم	۱۰	فادینلرک حفظ الصحه سی	۲۰
حفظ صحت ازدواج و تناسل	۱۵	قانون و فن ولاده	۴۰
مسکرات	۴۰ تین	میقروب	۵۰

